

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS
HRVATSKOG
PLANINARSKOG
SAVEZA

GODIŠTE 95

PROSINAC
2003
12

**»HRVATSKI PLANINAR« - ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
»CROATIAN MOUNTAINEER« - JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION**

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u 11 brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izšao je 1. lipnja 1898. Časopis nije izlazio od 1919. do 1921. i od 1945. do 1948., a od 1949. do 1991. izlazio je pod imenom »Naše planine«.

PRETPLATA za 2004. godinu je **120 kuna** (za inozemstvo 32 eura). Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici u rubrici »Poziv na broj« obavezno treba biti upisan **Vaš preplatnički broj**. Preplata za inozemstvo (32 eura) uplaćuje se na račun **SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236**, također uz poziv na preplatnički broj.

Vaš preplatnički broj (O) otisnut je uz Vašu adresu, koja je naljepljena na omotnicu za slanje časopisa. Nakon izvršene uplate, uz adresu ćete moći vidjeti naznaku o uplati, čime možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana pri HPS-u (O).

NOVI PRETPLATNICI, odnosno zainteresirani za preplatu, trebaju se pismom, telefonom, faxom ili e-mailom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojeve izašle od početka godine, a zatim će svaki mjesec na svoju adresu redovno primati svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je 15 kuna.

SURADNJA: Prilozi se mogu slati putem e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je 10. dan u prethodnom mjesecu (30 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i obrade tekstova**, posebno za duže priloge. Svi primljeni materijali se na zahtjev vraćaju autorima. **Prednost imaju** prilozi popraćeni što boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili disketi). Detaljnije upute možete potražiti na Internetu na adresi <http://hps.inet.hr/hp/upute.pdf> ili izravno od urednika.

IZDAVAČ

**HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
KOZARČEVA 22, 10000 ZAGREB**

E-MAIL: hps@inet.hr
http://hps.inet.hr
TEL./FAX 01/48-24-142
TEL. 01/48-23-624

UREDNIŠTVO

hrvatski.planinar@vip.hr
http://hps.inet.hr/hp

UREDNIK

ALAN ĆAPLAR
PALMOTIČEVA 27, 10000 ZAGREB
E-MAIL: CAPLAR@VIP.HR
TEL./FAX 01/48-17-314
TEL. 091/51-41-740

UREDNIČKI ODBOR

DAMIR BAJS
DARKO BERLJAK
VLADO BOŽIĆ
TOMISLAV ČANIĆ
MR. DARKO DOMIŠLJANOVIĆ
VESNA HOLJEVAC
FARUK ISLAMOVIĆ
ZDENKO KRISTIJAN
ŽELJKA LISAK
PROF. KRUNOSLAV MILAS
PROF. DR. ŽELJKO POLJAK

TISAK

»EKOLOŠKI GLASNIK« D.O.O.
DONJA LOMNICA

ISSN 0354-0650

SADRŽAJ

HRVATSKI PLANINAR

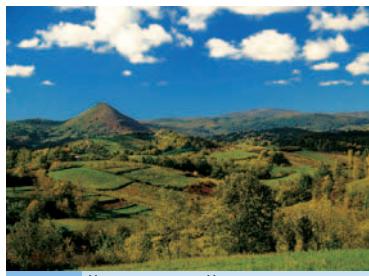
372

OKIĆ

383

PAKRAČKO PLANINARSTVO

386

ŽUMBERAČKE LEGENDE

391

KAMAČNIK

Godište 95 Broj 12
 Volume Number
 Prosinac - December 2003

HVALA!	370
VESNA KAHLE	
OKIĆ U HRVATSKOM PLANINARSTVU	372
VLATKO OŠTRIĆ	
ŽIVOT IZNAD OBLAKA	377
MR. MILAN SIJERKOVIĆ, ALAN ČAPLAR, ANTE VUKUŠIĆ	
75 GODINA PLANINARSTVA U PAKRACU	383
RUDOLF CIŠPER	
ŽUMBERAČKE LEGENDE	386
VLADIMIR JAGARIĆ	
DODATNI SMISAO PLANINARENJA	390
DAMIR BAJS	
PRIRODA UVIJEK UZMIČE	391
KREŠIMIR OŽANIĆ	
HRVATSKI PLANINARSKI ADRESAR	393
PLANINARSKE KUĆE I PUTOVI	396
IN MEMORIAM: L. JANEŠ I S. KEMPNY	399
PLANINARSKI TISAK	400
Vijesti	401
SADRŽAJ 95. GODIŠTA	406

SLIKA NA NASLOVNICI:

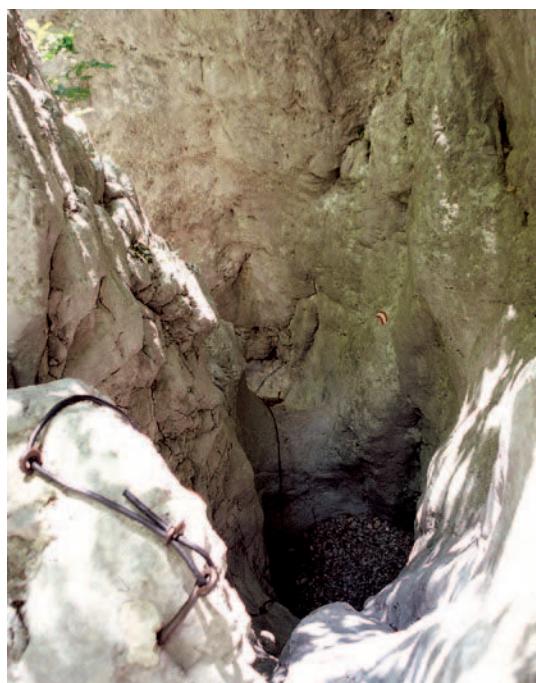
POD VRHOM UNTERBERGA, FOTO: VANJA RADOVANOVIĆ

CRTICE IZ PLANINA

HVALA!**Dr. VESNA KAHLE, Zagreb**

Nigdje traga putu ili kakvoj oznaci. Nigdje nikoga. Uspinjanje ravno kroz šumu preko debala i stijena. Nedoumica - vratiti se? Ne, još malo. Pa opet - još samo malo, pa - još samo do onog debelog stabla. Još jedan istražujući pogled prema gore: nazire se tanka ravna crta. Pa - samo još do te crte, ako nema ničeg onda natrag. A na »crti« - izvalio se puteljak pa lješkari i čeka da ga tko obide. Na drvetu iznad njega široko se namjija jedan kružić. I oči i usta i srce odzdrave malom prijatelju.

* * *

Klinčani put kroz Mudnu dol

foto: Vesna Kahle

Grbavi procjep vrluda kroz klekovinu ovjen gustom maglom isparavanja. Kiša se cijedi niz obraze, odjeću, naprtnjače. Baterije tek tu i tamo malo razmaknu tamu. Posrtanje po klizavom kamenju, rupama, blatu. Konačno, livada. Još malo uspona i - kroz uski prorez vrata tračak svjetla. K o l i b a ! Uz vrata peć - goruća! U sredini stol, oko njega klupe sa spužvastim jastucima. Topla večera, čaj. Klupe i jastuci u trenutku se rasklope u najdivniji ležaj.

Iduću večer toplina kamina pokraj kolibe odsijeva na licima i u mislima.....

* * *

Staro sklonište je izgorjelo, gradi se novo. Limeni krov i zidovi. Unutra uske klupe i stol od sirovih dasaka. Još nema gornje police za ležajeve, a niti spužve još nisu stigle. Spava se na klunama. Vodič - student moli da oprostimo i razumijemo što ipak naplaćuju spavanje: »Nismo mogli dovršiti sve što smo planirali za ovo ljeto. Nije bilo dosta novaca. Znate, od noćenja kupujemo materijal, na leđima ga donosimo«. - I još se ispričava!

Smiraj dana. S drvenog balkonića kliznuo pogled i skakuće po brdima, a duša - uspela se na sunčevu zraku pa jaši planinom; poljubila vrhove i stijene, otisnula se do otokâ, okupala u moru.

* * *

Tišina. Dvorci, kule, galerije, prostrane dvorane i uski hodnici, visoki amfiteatri, male niše. Kralj sjedi na prijestolju, duboko zamišljen pognuo ledja. Konjanik stao i gleda u daljinu, dvorska dama u krinolini nagnula se nad divlju ružu, iza kamena smijulji se patuljak. I žaba je tu

Žabac čeka u travi

foto: Vesna Kahle

i sva bića iz bajki i legendi. Nebrojeni su tu ulazi i prolazi, ali - to je začarano mjesto i samo je jedan put i njime se mora proći da se sve vidi, ne zaluta u Šumi Striborovoj i sretno kući vrati.

Za sve to brinu gorska bića. Posebna su to bića. Žive za planinu, poznaju je kao vlastiti vrt; ne treba im ni puta ni putokaza, a zaklon često na leđima nose ili ga ispod stijene potraže. A ipak, oni neprekidno puteve usijecaju, zaklone grade, stijene ukroćuju. Muče se, nose, zidaju. I gdje se drugi jedva s mukom uspinje pa i pomoć treba, na tom istom mjestu oni stijenu izdube, klinove i ljestve postave, žičano uže nategnu. Ako put

dovede do okomite stijene i čini se da nema izlaza - stopa čeka, u stijeni uklesana. A kuda prođu ostave trag - mali kružić, da pokazuje pravi put i štiti od lutanja i provalja i nesreće.

Šutljiva su to stvorenja, u tišini planove sniju. Tek kada nešto dovrše, sazna se da postoji nova staza kojom mogu i drugi proći, novi kutak gdje se mogu i drugi ogrijati, da je otkriven još jedan gorski dragulj koji sada mogu i drugi vidjeti i s njima podijeliti radost u planini. Što im reći, nego - od svega srca

HVALA

Za svaku dragu marku,
za svaki put i stazu,
u stijeni stopu malu
i čvrsti klin i sajlu.

Za svaki topli dom
il tih skromni sklon,
vrletom gorja kad
oluje huči hod.

Za gorskog jutra svitaj
u planinama smiraj,
za svaki sretni čas
za svaki život naš,
hvala
za svaki poklon taj.

IZ PLANINARSKE POVIJESTI

OKIĆ U HRVATSKOM PLANINARSTVU

Uspon Dragojle Jarnević prije 160 godina

VLATKO OŠTRIĆ, Zagreb

Stari grad kojim je okrunjeno stožasto strmenito brdo što strši iz mirnijih obrisa dvaju hrptova i više kosa kojima Plešivica silazi sa svoga vrhunca na istok, u svetomartinske, molvičke, galgovske gorice, spojila je povijest Zemlje i povijest ljudi u jednu cjelinu strmina, stijena i zidina. Brdo je neodvojivo od grada koji mu je oblikovao vrh, a grad od brda koje sa svih strana stremi uvis, dok se ne spoji s gradskim zidinama. Ta cjelina ima zajedničko ime - Okić (za razliku, na primjer od Medvedgrada čije se brdo zove Mali Plazur, što je prilično malo poznato). Kad gledamo iz Zagreba, Okić je u »ssjeni« Plešivice koja ga nadvisuje i njegov se stožac ocrtava na pozadini njenih istočnih hrptova samo kad je zapadno obzorje veoma bistro. No s drugih se strana - iz Samoborskog gorja i u velikom polukrugu oko njega - otvaraju brojne markantne vizure. Okić se u njima oštro ocrtava prema nebu.

Takav je grad na brdu i brdo s gradom već dugo u planinarskom vidokrugu. Iz Zagreba, Samobora, Jastrebarskog, Karlovca i njihovih okolica privlači poglede i korake. Ne dominira visinom (Oštrec, Plešivica, Japetić su viši) - premda ni 499 metara nije tako malo - nego markantnim oblikom, slikovitim strmeninama sa stjenovitim rebrima i »kulama«, romantičnim zidinama staroga grada, zelenilom koje uz stijene i ispod njih ima visokogorski izgled (treba zaviriti i izvan utabanih staza - na sve četiri strane Okića), ugodnim prilazima kroz gorice i dolinice, pitoma sela i zaselke.

Šest starih gradova bliskih Zagrebu (Zelingrad, Medvedgrad, Susedgrad, Samobor, Lipovac i Okić) dio su hrvatske planinarske povijesti -

Okić već 160 godina! - i suvremenosti. Planinari su do njih utabali, a ponegdje i gradili staze (na primjer, upravo na Okiću!), uređivali okolicu (park ispod Susedgrada), označavali niz putova i staza, bili vlasnici gradova (Okić, Samobor), služili se još sačuvanim prostorijama (Samobor), podizali ili uređivali i održavali u njihovoј blizini kuće (Kraljičin zdenac blizu Medvedgrada, kuće ispod Susedgrada, Lipovca, Okića).

Stari su gradovi dio opće povijesti, a Okić, na primjer, ima i zanimljivu planinarsku povijest koja prelazi u planinarsku suvremenost. Sve su to razlozi da se o tome piše. Prvi put sam to učinio 1993., 150 godina nakon uspona D. Jarnević, a sada to dopunjujem u povodu 160. obljetnice.

DRAGOJLA JARNEVIĆ OPISUJE PENJANJE NA OKIĆ

Planinarenje je, razumljivo, svuda starije od planinarskih organizacija (klubova, društava). Hrvatska ni u tome nije izuzetak. Među primjerima »predplaninarskog planinarenja« za koje znamo, višestruko je zanimljiv uspon Dragojle Jarnević, hrvatske književnice i pripadnice ilirskog pokreta (Karlovac, 1812-1875.) izveden 11. rujna 1843.

O tom usponu postoji zapis u njenom dnevniku, a mi ćemo ga s planinarskog gledišta pobliže razmotriti.

Dragojla je krenula iz Karlovca 10. rujna 1843. znajući da je mjesto Okić 5 sati (vožnje) od Karlovca i da je tamo »na verhu jedne nepristupne klisure stara razvalina«. Jamačno je Okić više puta iz Karlovca i ugledala - i danas je odande u vidokrugu za bistra vremena, a u predindustrijsko

doba to nije bila rijetka pojava. Na razvalinu, kaže, »bi rado prispieti, ako gđie družtvo shodno nađem, s kime bi se gori popeti mogla«.

Njen je uspon u vezi sa starim vjerskim i narodnim običajem u okićkom kraju - proštenjem na Malu Gospu (ili u nedjelju nakon blagdana) zvanom »Kljuka« ili »Ključko proštenje«, odnosno, kako Dragojla kaže, »Kljukovska nedjelja«. Sljedećeg je dana »veliki sajam«. Došla je sa sestrom Minom i njenim mužem, gostoničarem u Dubovcu (Dragojla je tada još radila kod svojih sestara, Jule i Mine), koji su na »tergovištu« imali šator sa svojim »terštvom«. Riječ je o »Placu«, proširenju na putu, nekoliko minuta hoda od Okićke Svete Marije (crkve Rođenja Blažene Djevice Marije), na ulazu u današnje Novo Selo Okićko, odnosno na izlazu iz Popovog dola, gdje se selo nalazilo do katastrofalnog klijanja tla 1911. godine (nakon toga je planski sagrađeno Novo Selo, na otvorenom prostoru susjedne kose). Na »Placu« se »Kljukovska nedjelja« i dan-danas održava. Inače je tamo okretište autobusa.

Popov dol je zgodna dolina. U njemu još стоји stari župni dvor (novi je u Repišeu) i kapela Sv. Matije iz 1736. godine. U Popovom dolu danas je nekoliko lijepih vikendica. Iz njega vode dvije markacije: desno na Okić, a lijevo, u dvije varijante (jedna pretjerano strma, a druga obilazna, mimo kamenoloma koji se, kao trokut, vidi iz Zagreba) na sjeveroistočni greben Plešivice i njime do vrhunca.

Dragojla zgodno opisuje domaći »štimung« na proštenju koje je počinjalo već dan prije, u subotu. U razgledanju trgovišta i okolice naišla

Proljeće pod Okićem

foto: Tomislav Marković

je na jednog znanca iz Karlovca (ne navodi mu ime) i s njime krenula put »razvaline Okića, koja od tergovišta poniešto bolje od pol sata udaljena«. Oboje su, napominje, prvi put bili u tom kraju.

Možemo prosuditi da su hodali šumskom stazom, zatim putem, što iz Popovog dola vijuga pod Okić s južne strane i dijeli se u dva smjera: lijevo u zaselak Gornji Gorički, a desno u Donji Gorički. Staza se logično odvaja od puta u Popovom dolu - nakon prilično duboke i strme udoline s desna, a prije proširenog dijela dola gdje se nalazilo selo (a iza njega brdo koje dosta produžava hodanje put Okića). Vijuga izbjegavajući veće uspone i silaze, dobro prilagođena reljefu. Smatram da je to (i) današnja markirana staza Popov dol - Okić.

Dospjeli su »na podnožje klisure, koja sterno u visinu viri«. Ugledali su, prosuđujem, južno stijenje Okića, koje je na njemu najviše i - uz zapadni greben između današnje planinarske kuće i gradine - najslikovitije. Po jednom rebru južne stijene izvedena je 1980. godine osigurana penjačka staza (»Žoharov put«).

Staze do gradine nisu tražili, jer je njen početak na drugoj strani, dosta dalje lijevo, od zaselka Gornji Gorički pod zapadni greben, a rekao bih da je tada bila zapuštena i zaboravljena (tek 1862. nalazimo prvi izvorni podatak da vlasnik gradine posvećuje pažnju »očuvanju puta koji gradu vodi«). K tome, i ruševine su bile onakve kakvima ih je oblikovao Zub vremena nakon konačnog napuštanja tvrdoga grada prije 1619. godine.

Po mojoj prosudbi došli su stazom za zaselak Donji Gorički do podnožja južne okićke strmine, iznad kamenitog korita potoka Okićnice. Dragojla je odande krenula, s velikim zanosom i odlučnošću, ravno uvis »u šumarje puta tražiti«, »ne pazeći terna ni kamena«, a tako je ohrabrla i svog pratitelja. Vodila ju je »želja, iz one visine se po Horvatskoj razgledati«. »Jedan komad iznad šumarja se biasmo dobro izvili, i posve pod razvalinu dospieli« Vjerojatno su se penjali izme-

đu srednjeg i istočnog stjenovitog rebra na toj, južnoj, strani. Do zidina su se penjali u donjem dijelu kroz obrasli kamenjar, a u gornjem između stijena. U tom dijelu izgledalo im je nemoguće dalje ići, »jerbo nam se biaše, najedanput ponor ukazao«. »Ali moja želja, na zidine razvaline dospjeti sjevaše u mome oku i riečmi, i moj drug videći moju postojnost i odlučenost nadje po moć«. Naime, procijep između dviju stijena savladao je pomoću oborenog debla i pomagao Dragojli da ga prijede. Preko kamenjara zasutog kamenjem sa ziđa nije bilo lakog veranja: »Nu sada naiđosmo opet zaprieku. Strašno sterimi i skliski put preko onog kamenja i porušenih razvalinah bi s pogibelju skopčan, i plazjenje po njuvu vratolomno, ali moja želja, na verh dospjeti, čini me svu pogibao prezirati, i ja, cipele s nogu uzamši, a odieću oko mene uzko gori zadevenu, pustih se kao mačka gori plaziti; sada deržeći se za onuda bujeće korenje sada za sverših od dubovah i opet za klisure.« Njen je suputnik zastao i malim govorom izrazio svoje divljenje, što Dragojla s očitim zadovoljstvom bilježi kao dodatni poticaj: »Nu meni se ta šala svidjaše i sretno doplazismo i dovukosmo se na verh.«

Slijedi zadovoljstvo koje svi planinari dobro poznaju: »Ali za muku plazjenja biah dostačno kroz izgled u okolicu, i daleko prieko zagorja do štajerskih briegovah, prieko Karloveca i Zagreba doli u Slavoniju, naplatjena«.

Pod njima se vidjelo u »strašnu dubinu i, sterminu«, što je njenog pratitelja potaknulo na zabrinuti komentar - s pravom se bojao da će silaz biti teži od uspona, na što Dragojla odvraća da se ona ništa ne boji. Silazili su istim »putem«: »Deržeći se on gori za sverših, spustjao me je po mjestih doli, a onda opet na mjestih me je dolie k sebi vuko, iza kako su mu okolnosti mesta dopustjale i tako dospiesmo srijetno opet dolie.« I opet bilježi zadivljene riječi svog pratitelja, no i iskreno priznaje: »razgledavajući tek sada onu klisuru, prođoše mi strahi kroz ledja, i pomisao, po kakovih klisurah i nad kakovi ponori visjamo, tieraše mi znoj na čelo. Bog dobri nas je čuval! tiho sam izustila; i doista da je anggeo verhu nama bdio!«

Dragolla Jarnevich

Što jest jest - riječ je o 150 metara visinske razlike uspona i isto toliko silaza kroz zaista strmenitu besputicu, kakvu planinari i danas, u pravilu, izbjegavaju.

Nisu se niti premorili, nego su još planinarili: »Ja sam se mnogo po onih briegovih sa mojim drugom mela, i on mi se je jedno za drugim divio.« Bilo je i tjelesne reakcije na napore i uzbuđenja, odnosno, kako Dragojla kaže, od neurednoga jela popodne je klonula, dok su se odmarali kod nekih izvora, »koje Okić nebrojeno ima« (i to pokazuje da su obišli širu okolicu Okića, jer na njemu nema izvora). Tuži se i na glavobolju. Od nje i klonulosti bilo joj je bolje drugog dana u Karlovcu (s »Placa« su se vratili 11. IX. kasno u noći).

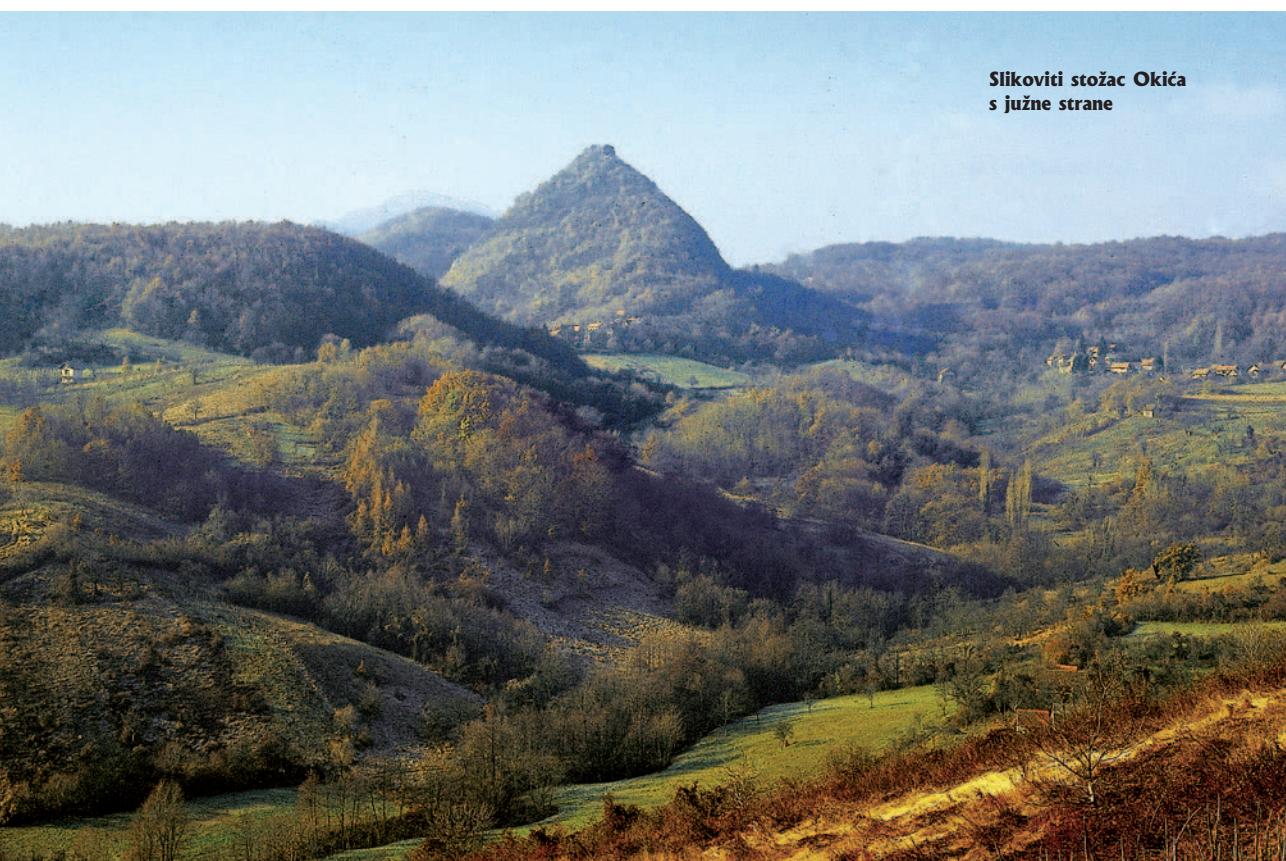
Unatoč te tjelesne nelagode, bio je to vrlo »čist« planinarski doživljaj: zadovoljstvo iskušavanja nekih osobina ličnosti u borbi s poteškoćama koje stvara priroda, a zatim nagrada - uspješan uspon i užitak u širokom razgledu. K tome i zadovoljstvo u drugarskom - u ono vrijeme nekonvencionalnom - odnosu žene i muškarca.

ZDRAVKO MOLAK UREĐUJE »DRAGOJLINU STAZU«

Zdravko Molak (mislim da ga niz planinara znade i kao vlasnika manjeg autobusa - a svi vodiči znaju da nam dobro dolazi šofer koji je ujedno i planinar) »zagrijao« se za Dragojlin uspon nakon izlaska zbornika »Pod Okićem« (Zagreb, 1993.). Prihvatio je procjenu kuda su se Dragojla i njezin pratitelj penjali - i odlučio urediti njoj u spomen stazu kroz južno ostijenje Okića. Radio je tijekom ljeta, sam, ali i uz pomoć svoje djevojke. Sa, rekao bih, vrlo finim osjećajem za sva obilježja terena - od pojedinosti reljefa, rasporeda strmina i stijena, do mjesta i kutaka s raslinjem i cvijećem - prokrčio je i obilježio stazu od potoka Okićnice do spoja sa završnim dijelom »Žoharova puta«. Izveo je stazu i na desno, istočno rebro južnog ostijenja, što je jedna od najljepših pojedinosti staze.

Staza nije prikladna za svakog planinara/planinarku, jer bi neka mjesta na takvom terenu inače bila osigurana - no to je konceptualni razum-

Slikoviti stožac Okića
s južne strane

ljivo: trebalo je obilježiti najvjerojatniji smjer Dragojlina uspona kroz potpuno bespuće, ne mijenjajući bitno obilježja terena. - I Dragojin pratitelj je priznao da se sam ne bi tuda ni popeo ni spustio.

Žao mi je što Zdravko nije baš naišao na puno razumijevanje i podršku u svom tadašnjem društву (»Zagreb-Matica«), no bolje je prihvaćen u HPD »Željezničar«. »Dragojlina staza« je otvorena 18. rujna 1994. Okupio se priličan broj planinara iz obaju društva. Na proplanku s pogledom na južnu stranu Okića iznad nas održao sam malo predavanje o Dragojlinu usponu, a zatim smo kod Okićnice »prerezali vrpcu«. Vijest o usponu, sa slikom jedne naše planinarske znanice, kojoj je strmi, neosigurani uspon pobudio kontroverzne osjećaje, objavio je »Večernji list«. Z. Molak, poznati samoborski planinar Zdenko Kristijan i ja, priredili smo tada jedno improvizirano »izdanje« - nekoliko šapirografiranih stranica s tekstovima o Dragojli, njenom usponu i stazi, sa skicom - za otvorenje staze i za goste planinarske kuće. Nismo obnavljali »nakladu«, pa je toga brzo nestalo. Srećom, Željko Poljak, urednik »Hrvatskog planinara«, objavio je vijest »Dragojlina staza« na Okiću, s većim dijelom tog teksta i skicom (v. u bilješkama).

POHOD »DRAGOJLINOM STAZOM«

Drago mi je da HPD »Željezničar« obilježava izletom Dragojlin uspon, a i inače ga je populariziralo (v. u bilješkama). No kad bi o meni ovisilo, taj bih izlet nešto drugačije organizirao. Održao bih ga svakako na »Kljukovsku nedjelju«. Došli bismo (autobusom za Repišće) na »Plac« i proveli neko vrijeme u proštenjarskom ugođaju. Zatim bismo krenuli u Popov dol i na stazu prema Okiću do početka Dragojline staze. Nakon uspona, oni koji to žele (i mogu) mogli bi se stazom i spustiti (kao što je učinila i Dragojla) - slično dobroj vježbi na »Žoharovom putu« (uspon i silaz, sa što manje »hvatanja« za sajle i klinove). Zatim bismo učinili čast današnjici - sakupili bismo se u ugodnom planinarskom domu »Dr. Maks Plotnikov« pod Okićem (dakle na kraju, a ne na početku izleta).

To što predlažem i osobno sam činio (s dovoljno povjerenja u koljena i neke druge dijelove tijela). Dobre su to vježbe za više gore i »zavarovane poti«, npr. uspon »Dragojlinom stazom«, a silaz »Žoharovim putem« ili »Žoharovim putem« zimi, po snijegu (»Dragojlina staza« je za suho vrijeme). Ali, priznajem da sam rijetko nalazio sudrugove/sudružice.

Dragojlin uspon je početak planinarske povijesti Okića. No o tome drugom zgodom.

BILJEŠKE O IZVORIMA I LITERATURI

- Autograf dnevnika D. Jarnević** nalazi se u Hrvatskome školskom muzeju. Potpuno izdanje dnevnika: D. Jarnević, Dnevnik. Priredila I. Lukšić. Prijevod s njemačkog M. Kruhek, Karlovac 2000. Dobra snimka dijela dnevničkoga zapisa nalazi se u planinarskom domu pod Okićem. HPD »Željezničar« je za spomen-dan Dragojli Jarnević 15. rujna 1996. priredio prospekt s reprodukcijom autografskog zapisa (4 str.).
- Planinarska literatura:** Stanko Dvoržak, Dragojla Jarnević. Prilog povijesti planinarstva u Hrvatskoj, Naše planine, 1-2/1973, 19-20; S. Dvoržak, Ilirkinja Dragojla Jarnević iz Karlovca, 4. I. 1812-13. III. 1875.; Povijest sporta, 13, 1973., 1173-1178; Povijest hrvatskog planinarstva. Napisao Vladimir Blašković, u: Ž. Poljak i V. Blašković sa suradnicima, Hrvatsko planinarstvo, Zagreb, 1975., 40-42; Vlado Jagarić, Crtice o kraščkim planinarama. Prilog povijesti hrvatskog planinarstva, Hrvatski planinar, 7-8/1992, 179-180., Pod Okićem. Zavičajna knjiga župe Sv. Marije i Sv. Martina. Uredio dr. Dragutin Pavličević, Zagreb, 1993.: V. Oštrić, Okić u hrvatskom planinarstvu, 411-418; Z. Kristijan, Turističko-planinarski vodič na Okić-grad, 419-424; D. Jarnević, »Kljukovska nedjelja« i uspon na Okić 1843. Priredili Gerhard Ledić i D. Pavličević, 439-441.
Niz tekstova u tom zborniku u širem je kontekstu teme.
- »Kljukovska nedjelja: J. Župančić, Okićka Sveta Marija, u: Samobor. Sakralnopovijesni vodič, Samobor 1988, 58; Maja Kožić, Strmim putem pod okrilje Majke Božje Okićke (Nekoliko etnoloških bilježaka u povodu »Kljuke« - proštenja u čast M. B. Okićke) 1993, u: Pod Okićem, 461-467.**
- »Dragojlina staza« na Okiću, HP, 1/1995, 27-28** (uvod Ž. Poljaka, opis staze Z. Molaka, skica okićkih staza Z. Kristijana).

50 GODINA METEOROLOGIJE NA ZAVIŽANU

ŽIVOT IZNAD OBLAKA

(Treći dio)

MILAN SIJERKOVIĆ, Zagreb
ALAN ČAPLAR, Zagreb
ANTE VUKUŠIĆ, Zavižan

Zahvaljujući svojem iznimnom smještaju, kao i pouzданoj motriteljskoj posadi, na zavižanskoj meteorološkoj postaji obavljaju se (ili su se obavljala) i pomalo neobična meteorološka opažanja, pa i motrenja drukčije naravi.

Dražen Vukušić prisjeća se mikroklimatskih mjerjenja u dubokim vrtićama: - Prijе osnivanja botaničkog vrta u Modrić-dolcu radili smo mikroklimatska mjerjenja. Jednom sam prigodom u kolovozu izmjerio dolje u sredini livade temperaturu -5°C . Nisam vjerovao, pa rekoh sebi: »Ako voda nije zaleđena, tada nešto nije u redu s termometrom.«. Srećom, na jednoj lokvi u dnu ponikve

bio je led deboe jedan centimetar! Istovremeno je na meteorološkoj postaji temperatura bila $+5^{\circ}\text{C}$. U takvim jezerima hladnog zraka ili mrazištima rastu posebne trave koje su otporne na mraz i nisku temperaturu.

KAKO SVLADATI SAMOĆU?

Svi zavižanski meteorolozi suglasni su s mišljenjem da je najveća teškoća njihova boravka na visovima Velebita - usamljenost, samoća, odvojenost od obitelji.

- Kad mi je supruga rodila sina Dragu, tri mjeseca bio sam potpuno sam na postaji i nisam

Jutarnja maglica u Zavižanskoj kotlini

foto: Alan Čaplar

je mogao posjetiti ni vidjeti sina - požalio nam se Dražen. - No uvijek je gore na Zavižanu bilo posla, iako su motrenja nekada bila rjeđa. Trebalo je obrađivati satne vrijednosti temperature, tlaka, relativne vlažnosti i oborine, i to sve poslije svršetka mjeseca poslati u Zagreb. Trebalo je uz to nešto skuhati, nacijepati drva i zagrijavati dom. Motritelj je oduvijek bio na usluzi planinarima, jer je obavljao i dužnost domara u planinarskom domu.

- Nije to lako - potvrđuje njegov sin Ante - ali sam se bez većih teškoća naviknuo na samoču. Jedno vrijeme smo bili tata i ja sami, jedini motritelji. Onda se znalo dogoditi zimsko nevrijeme, što bi potrajalo 10-15 dana, pa se nismo mogli smjenjivati. Bilo je mudrije da svatko bude ondje gdje se zatekao nego da se probijamo kroz snijeg, izloženi opasnostima nepredvidivoga zimskog nevremena i nepouzdanih staza. Često me pitaju jesam li ikada imao toliku krizu usamljenosti da sam pomislio napustiti Zavižan i potražiti drugi posao. Koliko se sjećam, to se dogodilo samo jedanput, kad mi je sin Božo trebao krenuti u školu, a nisam mu mogao pomoći u prvim školskim danima, tako važnim za djecu. Pomišljao sam na posao pomeraca. Bolje se zarađuje, ali je i to odvojenost od obitelji, vjerojatno i teža od ove. Sada mi i nije žao što sam ostao na Zavižanu. Činjenica je, međutim, da ne bih izdržao bez ra-

zumijevanja i potpore cijele obitelji. Naposljetu, i moji su sinovi zavoljeli taj posao i Zavižan, o čemu svjedoči činjenica da su sada i oni vremenski motritelji. Nastala je nekakva obiteljska solidarnost i odgovornost prema tome poslu. Otac je nesvesno utjecao na mene, a ja na svoje dečke... Sada je ipak u mnogo čemu lakše i bolje. Lakše se dolazi na Zavižan, jer postoji dobra cesta. Tu je sada i Nacionalni park »Sjeverni Velebit«, a poboljšali su se uvjeti življjenja, pa i u obavljanju motriteljskog posla.

Pa, ipak, što raditi navečer, kad se završe dnevni poslovi, a prerano je za počinak? Ne mogu se neprestance promatrati nebo, Mjesec i zvijezde, čak ako to magla i oblaci dopuštaju.

- Prije sam u slobodno vrijeme izrađivao različite suvenire u drvu pomoću užarene žice - priopćio nam je Ante. - Počelo mi je smetati očima i nepovoljno djelovati na vid, pa sam s time prestao. Bavio sam se i duborezom, a već godinama se bavim filatelijom i numizmatikom. - Znalo se

Svi novinski članci o Zavižanu i Vukušićima brižljivo se čuvaju

dogoditi navečer, vani nevrijeme, vjetar zavija, a ja se zateknem za stolom i poslije ponoći. Pojedini su mi planinari, koji su znali za moje hobije, donosili marke i stare novčice. Neki su sami bili skupljači, ali su se s time prestali baviti pa su dio svojih zbirki meni darovali, a drugi su skupljali samo zato da bi mi donijeli i pričinili zadovoljstvo u dugim zimskim noćima. Čitam, oduvijek sam to volio, a pomalo i pišem. Napisao sam nekoliko članaka za »Hrvatski planinar« i »Lovački vjesnik«, a nešto pišem i - kako se to veli - za svoju dušu. Sada na Zavižanu imamo i Internet, pa se na njemu uvijek nađe štogod zanimljivoga. Kad nas na Zavižanu ima dvoje ili troje, tada ponekad idem planinariti...

Kad sam u Gornjoj Kladi, tada uz uobičajene poslove, kao i na svakom seoskom gospodarstvu, imam i posebne obveze, ali i zadovoljstva. Imam pčele o kojima brinem, tako da uvijek imam meda. Uz to skupljam mirišljave i ljekovite trave, pa od njih spravljam čajeve i rakiju travaricu. To sam naučio od djeda. On je rakiju pravio od smokava, ali je dodavao različite trave, kako bi rakiji poboljšao okus i miris.

Tako nam je Ante Vukušić opisao dio svojih aktivnosti u slobodno vrijeme uz pomoć kojih svladava samoču i moguću dosadu. Za nju, međutim, nema vremena, tvrdi Ante.

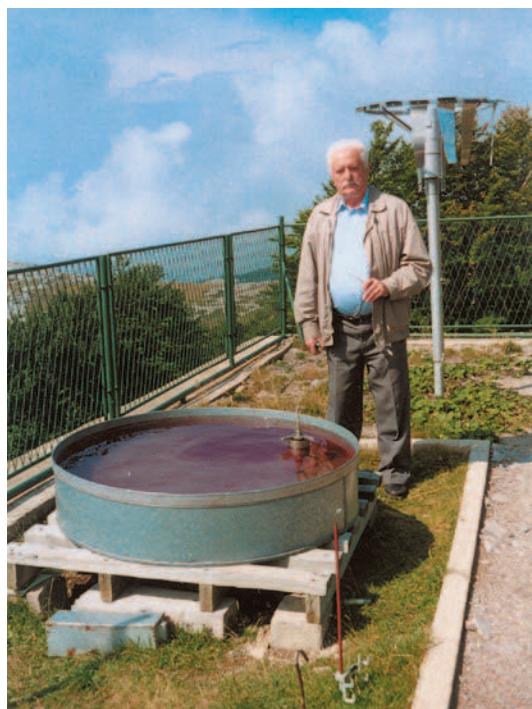
BOTANIČKI VRT I TROPSKE RIBICE

U ograđenom području u kojem su smješteni brojni meteorološki instrumenti (tzv. meteorološki krug, premda nije kružnog nego četverokutnog oblika!) Ante je napravio mali botanički vrt. Zasadio je i skrbi o više od 40 vrsta biljaka, uglavnom onih rijetkih i zakonom zaštićenih. Donio ih je s njihovih prirodnih staništa, a druge je uzgojio iz sjemena. Među inim, u malom se privatnom botaničkom vrtu Vukušića nalaze sibireja, velebitska degenija, runolist... Runolist je zasađen poodavno i dobro uspijeva, ukrašavajući okolicu u čijem vidnom polju dominira strogoća termometrijske kućice, kišomjera i drugih instrumenata... Kad je 1966. godine dograđena zgrada planinarskog doma, pomaknut je meteorološki krug, a s njime i stanište runolista. Ponovno su izrasli, ali se pojavio novi problem. Zimi, kad na-

padne snijeg i nastane debeli snježni pokrivač, mnoge životinje imaju teškoće s pronalaženjem hrane. Voluharice su se dosjetile pa su kroz svoje podzemne tunele dospijevale do runolistova korijenja, izgrizle bi ga i on bi se s proljeća posušio. Zato je Ante zatražio da se pri zadnjem preuređivanju meteorološkog kruga ispod zemlje posebno betonira dio u kojem su zasađene biljke, kako bi se zapriječio pristup voluharicama do njihove »smočnice«.

U Zavižanskoj kotlini Ante je sudjelovao u izgradnji kapelice koja je posvećena sv. Anti. - Takvu smo posvetu učinili zato što je nekad na Jezerima bila kapelica sv. Ante, jer je taj svetac u ovim krajevima zaštitnik blaga, pa smo nakanili izgraditi novu kapelicu i posvetiti je istome sveću - tumačio nam je Ante razloge tomu hvalevrijednom činu.

U kapelici su obavljeni već tri vjenčanja. Jedno je od njih najavljeni upravo za onaj dan kad smo odlazili sa Zavižana, a usput je Ante zamoljen da bude kum mladencima koje ne poznaće niti ih je ikad vido.

Isparitelj - bazen zaropske ribice

I još nešto, što svjedoči o Antinoj svestranoći i domišljatosti. Ante ima, kao kućne ljubimce, osim psa (zaposlenog neprestanim zakapanjem i iskapanjem kostiju na zaravni povrh meteorološkog kruga) i - tropske ribice. Pomalo neobični ljubimci na velebitskim visovima, zar ne? Zatekli smo ih u akvariju, u kuhinji, ali je to njihovo boravište samo zimi. Preko ljeta su u jednoj povećoj limenoj posudi s vodom za mjerjenje isparavanja (tzv. isparitelj), koja se nalazi u meteorološkom krugu. Ante ih je smjestio тамо jer je zamjetio jednu njihovu korisnu osobinu. Naime, one rado jedu mušice koje padaju na površinu vode u posudi i tamo mogu stvarati debeo sloj koji smanjuje prirodno isparavanje vode iz posude, zbog čega je mjerjenje netočno. Zahvaljujući takvoj Antinoj domišljatosti, uobičajeno mijenjanje vode u isparitelju obavlja se dvaput rjeđe nego što bi bilo bez prisutnosti tropskih ribica (životodnih, rađaju žive mladunce).

ANTE JE PROGLAŠEN ZA NAJBOLJEG PLANINARSKOG DOMARA U HRVATSKOJ 2001.

Dakako, pripovijedati o Vukušićima na Zavižanu, a izostaviti njihovu planinarsku aktivnost bilo bi nesmisленo i propust i prema njima i prema planinarima. Već od početka svoje motriteljske djelatnosti zavižanski su meteorolozi obavljali i poslove domara planinarskog doma.

Planinarskim domom »Zavižan« upravlja Hrvatski planinarski savez kao vlasnik, a meteorolozi su u njemu zapravo dobrodošli gosti. Treba svakako istaknuti i velik doprinos planinara i planinarske organizacije za održavanje i opće funkcioniranje doma kao meteorološke postaje. Brojni su planinari uložili stotine radnih sati u zavižanski dom, a posebno je vrijedan bio pok. Nikola Aleksić, dugogodišnji tajnik i dopredsjednik HPS, zajedno sa svojim suradnicima. I danas, kada nešto treba napraviti na Zavižanu, ovamo dolaze najviši dužnosnici HPS-a: dopredsjednik, predsjednik Izvršnog odbora, glavni tajnik i drugi.

- Prema našoj evidenciji - priopćio nam je Ante - godišnje u planinarskom domu prenosi između 800 i 1200 osoba. Boravi ih i zamjetno više, jer se pretpostavlja da godišnje ima oko 5000 posjetitelja Velebita. Izračunao sam da je od

1955. do 2000. godine u domu na Zavižanu prespavalо oko 25 tisuća osoba. Na proljeće i jesen obično dolaze veće organizirane skupine, a ljeti često bude i gužve. Ima nekoliko obitelji koje su ljeti manje-više redoviti posjetitelji te ostanu u domu nekoliko dana.

Zbog njegove susretljivosti i brige za planinare koji u svako doba godine dolaze u zavižanski dom, HPS je Antu Vukušića 2001. proglašio najboljim planinarskim domarom u Hrvatskoj. I sami Vukušići kažu da s planinarama nikad nisu imali većih teškoća. Onima radoznalim, protumačit će poneku meteorološku »tajnu«, funkcioniranje instrumenata, način obavljanja motrenja i slično. Čini se da je većini najzanimljiviji instrument heliograf koji služi mjerenu trajanja osunčavanja. Kad pitaju čemu služi oveća staklena kugla (skuplja Sunčeve zrake), Ante će im u šali reći da je to »cigankina kugla za čaranje«, pa su zato meteorološke prognoze tako dobre! Zanima ih i metalna mreža koja skuplja oborinu od magle. - Neki proizvode maglu, a mi je pakiramo - našalit će se Ante.

Heliograf ili čarobna kugla?

- Jednom smo prigodom na ogradi u meteorološkom krugu sušili luk, kako ne bi istrunuo zimi. Dok sam obavljao motrenje, slušao sam prepirku dviju planinarki. Naposljetku me je jedna zapitala: »Hoćete li nam otkriti tajnu i kazati što mjerite s ovim lukom koji je smješten podno vjetrokaza?« Mislile su da sve što se nalazi unutar meteorološkog kruga služi meteorološkoj svrsi - ispriporijedao nam je Ante.

Požalio nam se na neke posjetitelje Velebita koji nisu toliko obzirni prema pojedinim meteorološkim spravama. Diljem Velebita postavljeni su tzv. totalizatori, kišomjeri za skupljanje obochine, a skupljena količina mjeri se jedanput ili dvaput godišnje. Zavižanski su meteorolozi saznali da su neki ožednjeli planinari kraj Rossijeveg skloništa izvadili vodu iz kišomjera i pokušali je piti. Nisu znali da u njoj ima ulja i kemičalija koje sprječavaju ishlapljivanje i smrzavanje vode. Neki su nesavjesni lovci nekoliko puta izbušili kišomjer na Štirovači (valjda im je služio kao prikladna meta za pucanje iz puške), čime su ga onesposobili za mјerenje. Zaboravili su da poznavanje velebitske klime služi najviše upravo njima, odnosno onima koji najčešće borave na Velebitu, planinarima, lovcima, šumarima...

Promatranje prirode, što je dio meteorološke profesije - ali je u obitelji Vukušić i više od toga, jer njezino poznавanje kadšto omogućuje i preživljavanje - može pomoći za pretkazivanje lokalnog vremena. Vremenske karte, kakve rabe službeni prognostičari, omogućuju praćenje vremena i njegovih promjena na širokom području. U planinama vrijeme se mijenja češće, naglijije i jače nego u nizinama, pa je zato korisno znati znakove njegove promjene.

Ante veli da se još kao dječak naučio od djeda Jakova i oca Dražena promatrati oblake, nebo, vjetar i druga zbivanja u prirodi i na temelju toga predviđati kakvo bi vrijeme moglo biti. To im je često koristilo za planiranje poljodjelskih radova i za zaštitu ili spašavanje ljetine. Evo nekoliko Antinih »vremenskih pravila« za mjesno predviđanje vremena.

- Kad Sunce navečer zalazi za oblak oštra ruba iznad mora, sljedeći će dan biti kišovit, a u najmanju ruku oblačan.

Prvi znak proljeća

foto: Tješimir Marić

- Zamijeti li se ljeti, i usred najveće suše, oblacić iznad Osoršćice na Lošinju, to jamči skoru pojavu makar malo kiše na Velebitu.
- Kad nad Velebitom nastane oblana kapa ili brvina (obrva), tada će u primorju zapuhati bura.
- Kad počnu škripati vrata ili ako pucketaju grede u krovisti, vrijeme će se pogoršati, bit će oborine.
- Vrijeme će se pokvariti ako: ovce i krave navečer neće u staju nego nastave pasti travu; sova huće i onda kada to glasanje ne koristi kao ljubavni zov. Ako se u hladnom dijelu godine divljač i danju premješta iz viših u niža područja, past će obilan snijeg.
- Ako poslije padanja kiše vodene kapi vise na granama drveća, kaže se da čekaju buru, i ona obično nastupi.

Ante je zamijetio i jedno zanimljivo klimatsko obilježje. Kao datumska odrednica poslužilo mu je zalaženje Sunca iza vrha Osoršćice (što se zbiva između 10. i 14. veljače, te 1. i 14. studeno-

Heliograf u sutor

foto: Ante Vukušić

ga), gledano iz Gornje Klade ili sa Zavižana. U to doba obično nastupa jako nevrijeme. Toliko na znanje.

I, tako to. Živjeti ili raditi na Zavižanu nije lako, ali i to ima svoje dražesti.

Zavižanski će meteorolozi, pri nabranjanju dobroj strana boravka na sjevernom Velebitu, isticati neobično lijepo vremenske prizore, kakvi se ne mogu zamijetiti u nizinama.

- Nije mi žao što sam na Zavižanu proveo više od trideset godina - povjerio nam se Dražen Vukušić, začetnik dinastije Vukušića na Zavižanu. - Bilo je i lijepih trenutaka. Sjećam se prizora bistrog zraka s nevjerojatno velikom vidljivosti. Imao sam prigodu vidjeti radijske ili televizijske antene na jednoj planini u Italiji. To ne doživljava svatko. A da mi meteorologija i Zavižan mnogo znače svjedoči i to što sam i nakon službenog odlaska u mirovinu, još dvije godine povremeno pomagao svojima na Zavižanu. A sada, kad sam u Gornjoj Kladi, prihvatio sam se dužnosti motritelja na kišomjernoj meteorološkoj postaji ovdje. Čini se da će meteorolog prestati biti tek kada umrem - našalio se Dražen Vukušić. Nadamo se da će zdravlje još dugo dobro služiti krepkog i oštromnog sedamdesetčetirigodišnjaka Dražena.

Ante je u svojem iskazivanju ljubavi prema Zavižanu bio pjesnički raspoložen, pa njegov

hvalospjev predočavamo zamalo doslovce, premda je on posredan, upućen u obliku žaljenja svih onih meteorologa koji nisu u mogućnosti živjeti i raditi na Zavižanu, na toj živahnoj vremenskoj pozornici.

»Nikada neće shvatiti što znači razgovarati s maglom, s burom, s baršunastim runolistom ili plavim encijanom u meteorološkom krugu. Neće upoznati čar svitanja zore, izlaska Sunca, zadovoljstva radno provedenog dana, Sunčeva zalaska tamo daleko u morskoj pučini. Zasluzenog počinka. Sna, prekidanog udarima gromova, zavijanjem vjetra i padanjem inja s dimnjaka i antena po limenom krovu. Neće spoznati ukananje Sunca nakon niza tmurnih maglovitih dana. Oni vide samo podatke koji stižu. Brojeve, slova i šifre. Ne shvaćaju koliko je ljubavi utkano u te podatke. Nikad neće shvatiti bljesak radoći u oku djece, niti suzu rastanka...«

Ali, pripomenut će Ante, prisutne su i neugode, teškoće, a i opasnosti. Sjeverni Velebit i Zavižan, pustoš ili raj, tuga ili veselje - teško je reći. Ali, zasigurno to je voljeno gnijezdo obitelji Vukušić.

O zavižanskoj meteorološkoj postaji i njezinim vremenskim motriteljima napisano je najmanje stotinjak novinskih i drugih članaka. Snimljene su radijske i televizijske emisije. O njima kola mnogo pripovijesti među meteorolozima i planinarima, uz prisutnost lijepih uspomena.

(Svršetak)

IZ PLANINARSKE POVIJESTI

75 GODINA PLANINARSTVA U PAKRACU

RUDOLF CIŠPER, Pakrac

Planinarsko društvo »Psunj« spada među malobrojna društva u Pakracu koja se mogu poхvaliti tako dugim trajanjem i djelovanjem. Mnoga su osnovana ranije, ali su se samo dva starija održala do danas. Planinarstvu u Pakracu soubina nije odviše sklona: u tijeku 75-godišnjeg postojanja dva puta je prekidalo svoju djelatnost zbog rata, a dva planinarska doma na Psunju nestala su u požaru.

Kada je prije 75 godina, 28. siječnja 1928. u Pakracu osnovano prvo planinarsko društvo, značilo je to da u Pakracu postoje društvene snage koje pokreću rad na još jednom polju društvene djelatnosti do tada nepoznate u našem gradu. Ideja o postojanju udruženja koje će promicati ljepote prirode i zdrav odnos prema kretanju po prirodi i planinarskim vrhuncima niknula je u okviru građanskog staleža koji je krajem 19. i početkom 20. stoljeća Pakracu davao pečat na prednoga grada, sredine s mnogobrojnim institucijama i udruгama društvenog života.

IZMEĐU DVA SVJETSKA RATA

Planinarsko društvo osnovano je kao Podružnica HPD-a pod imenom »Čaklovac«, a 1935. je preimenovano u »Psunj«. Pod tim imenom djelovat će sve do Drugog svjetskog rata. Kad je društvo poslije rata 1953. obnovljeno, najprije će uzeti ime »Brezovo polje« da bi nakon nekoliko godina (1964.) opet promijenilo ime u »Psunj«.

Značajniji rad započeo je 1932. pod novom upravom na čijem čelu stoji agilni predsjednik Josip Svoboda, pakrački ljekarnik. On je oko sebe okupio nekoliko poduzetnih i uglednih članova koji su Podružnicu uspješno vodili priskrbivši joj priznanja u gradu, ali i šire. Iako je do II. svjetskog rata broj članova jedva prešao stotinu, prisutnost društva u gradu stalno je jačala, a sposobnost privlačenja i okupljanja nečlanova i simpatizera bila je sve evidentnija, što se iskazivalo na izletima, zabavama, okupljanjima u prirodi, da bi taj utjecaj kulminirao izgradnjom prvog planinarskog doma na Gorskim kosa Omanovac na Psunju.

Gorska kosa Omanovac na Psunju iznad Pakraca

skog doma na Psunj, na Velikoj poljani, kad se na njegovom otvorenju okupilo nekoliko stotina planinara i građana, što do tada nije zabilježeno.

Kad je 18. srpnja 1937. svečano otvoren Dom Josipa Svobode na Velikoj poljani, Psunj je postao dostupan planinarima, a podružnica »Psunj«, njezin agilni predsjednik i pakrački planinari postali su poznati u planinarskom svijetu.

Pojavom partizana na Psunj prestali su izleti na nj, a u početku 1942. dom je zapaljen. Kraj rata Podružnica je dočekala s tragičnom bilansom; nekoliko članova promijenilo je sredinu, dva su člana osuđena po narodnom судu, od kojih predsjednik Josip Svoboda na vremensku kaznu logora. Nakon oslobođenja zemlje, koje je

doživio u Zagrebu, opet je uhapšen i gubi mu se trag. Tako je zaustavljen uspješan rad i djelovanje Podružnice.

POSLIJERATNA OBNOVA

No duh i ideja planinarstva u Pakracu nisu zamrli. Ostalo je još uvijek članova kojima je na srcu ležala obnova društva i 19. travnja 1953. obnovljeno je društvo pod nazivom PD »Brezovo polje«. Time je započela i druga etapa u razvoju planinarstva u našoj sredini. Dok je prijeratna Podružnica bila donekle elitistička, novo društvo je okupljalo članove iz svih slojeva pučanstva uz nastojanje da se što više omasovi i tako građanima približi priroda i njezine ljepote. Danas zvuči nevjerojatno da je naše društvo okupljalo između 1960. i 1984. godine deset i više posto građana Pakraca, što je bio pravi društveni fenomen u okviru cjelokupne planinarske organizacije u Hrvatskoj.

Pokretačku snagu činio je upravni odbor na čelu sa Stjepanom Petrakom. On je bio inicijator i organizator svih akcija, ali je ubrzo umro. Imao je dostojeće nasljednike, jer je oko sebe okupio dvadesetak entuzijasta. U to vrijeme organiziraju se mnogobrojni izleti na matičnu planinu Psunj i slavonske planine. Spomenimo da su se prvi pakrački planinari popeli na Triglav 1959. godine.

Posebnu pozornost pakrački planinari posvetili su Psunj. Da bi njegovi predjeli postali dostupni, označili su planinarske putove i povezali istaknute točke. Preko Psunja prelazi Slavonski planinarski put, a s novogradiliškim planinarama uspostavili smo Psunj-ski planinarski put s opisom prirodnih ljepota na tom putu.

Kruna djelovanja bila je izgradnja planinarskog doma na Omanovcu koja je trajala gotovo deset godina (1954.-1963.).

S domovima na Psunjru društvo nema sreće. Prvi je izgorio u ratu 1942., a ovaj na Omanovcu zahvatio je požar u mirnodopsko vrijeme, u jesen 1974., i uništio sve iznad prizemlja. Zajedničkom akcijom Pakračana, na proširenim temeljima staroga izgrađen je veći dom, koji je svečano otvoren 1977. godine. No, bilo je suđeno da dom bude još jednom uništen, u vrijeme od 1991. do 1995. godine, kad su ga pobunjeni Srbi i njihove postrojbe koristile kao svoj štab.

Po drugi puta rat je prekinuo svu djelatnost društva. Posljedice agresije bile su tragične. Poginulo je nekoliko članova, a među njima i tadašnji predsjednik Miroslav Kulhavi i njegov bratić Marijan Kulhavi-Foka. Po njemu je staza kroz predio Vinograda, gdje je poginuo, nazvana »Fokina staza«. Stradale su i sestre Svećnjak te Branko Pruginić, dugogodišnji tajnik i predsjednik, koji je bio ranjen, pa je poslije umro.

Nakon akcije »Bljesak« Psunj je oslobođen pa su pakrački planinari došli opet do svoga doma. Nekadašnje jezgre više nije bilo, no mlađi su članovi pokrenuli rad i obnoviteljska skupština održana je 8. veljače 1996. Začetnik i idejni nosilac je Zvonko Pavlenjak uz nekoliko mlađih članova, kojima su se pridružili i stariji. Počelo je skromno: okupljanjem članova, organiziranjem izleta i pohoda, obnovom planinarskih staza i doma na Omanovcu. Nakon sedam godina rada možemo se pohvaliti da je društvo naraslo na 160 članova te da je planinarska zastava Društva i grada Pakracu zabodena na brojne europske vrhove (Mont Blanc, Karpati, Visoke Tatre), Azije (Elbrus na Kavkazu), Afrike (Kilimanjaro) i Južne Amerike (Ande). Obilježavajući 70-godišnjicu postojanja društvo je 1999. izdalo knjigu »70 godina planinarstva u Pakracu«.

Osim već poznatih sekcija osnovana je prije nekoliko godina i Skijaška sekcija, zaslugom Gorana Niklesa koji je oko sebe okupio dvadesetak ljubitelja skijanja i prvi rezultati njihova rada

Planinarski dom »Omanovac« na Psunjru

već su vidljivi: očišćena je i uređena skijaška staza, nabavljena vučnica i materijal za rasvjetu. Stazu je svečano otvorio naš skijaški as i prvak svijeta u slalomu Ivica Kostelić.

Za postignute uspjehe u tijeku 75 godina društvo je dobilo brojna priznanja. Godine 1975. primilo je zlatni znak HPS, a zlatni znak PSJ dobio je 1962. godine. Nagradu općine Pakrac primilo je dva puta, a Zlatnu plaketu općine Pakrac jedanput. HPS dodijelio je našim članovima 17 zlatnih, 22 srebrne i 34 brončane značke. Nakon uspostave slobodne hrvatske države Hrvatski planinarski savez proglašio je naše društvo najuspješnijim u 1997. godini, a 1999. dodijelio mu Plaketu za izvanredne zasluge i postignute rezultate. Tada je odlikovano i 13 naših članova.

Odličja dodijeljena društvu nakon Domovinskog rata priznanja su za cijelokupni rad, ali se tiču najviše rezultata na obnovi planinarskog doma na Omanovcu. U naporima na obnovi doma neosporna zasluga pripada Zvonku Pavlenjaku kao inicijatoru i organizatoru svih akcija na obnovi doma.

Obilježavajući 75. obljetnicu svoga postojanja i uspješnog rada, prisjećamo se svih 2500 članova koji su prošli kroz društvo i dali svoj obol razvoju planinarstva u našeg gradu. S pouzdanjem gledamo u mlade dolazeće snage, vjerujući da će planinarsko društvo »Psunj« voditi uspješno i u idućem razdoblju.

ŽUMBERAK

ŽUMBERAČKE LEGENDE

Drugi dio

VLADIMIR JAGARIĆ, Zagreb

STOJDRAGA

Selo Stojdraga smješteno je u sjeveroistočnom dijelu Žumberačkog gorja. Poznato je po Milenijskom križu (podignut 1925. g.), proštenju sv. Jurja u mjesecu travnju, župniku Mili Vranešiću i po legendama. Jedna od njih glasi: Na dva su brijega dva sela, a između njih dolina s potocićem. Seljani obaju sela godinama su bili zavađeni, a često je među njima dolazilo i do tučnjave. Jednog se dana u dolini slučajno sretnu momak iz jednog sela, a djevojka iz drugog. I ljubav plane... Njihovi sastanci uz potocić bivali su sve češći, dok za njihovu vezu nisu saznali seljani obaju sela. Želeći prekinuti tajne sastanke, seljani su svaki sa svoje strane potocića napravili plot od šiblja. Tako su daleko išli u svojoj mržnji da su čak postavili i naoružanu stražu. Tko prekorači plot bit će mrtav. Momak i djevojka zaprešteni zaprekom nastave i dalje razgovarati, ali preko plota. Trajalo je to tako neko vrijeme dok djevojka jednom prekorači plot i potrči prema momku. A momak znajući za stražu uplašeno vikne: Stoj draga! Puška plane i djevojka pogine. Seljani uvidjevši što su učinili prestaše se svađati i mjesto gdje je djevojka pогinula prozvao Stojdraga.

KRAMARI »POD ŠPILJOM«

U dolini potoka Slapnice, 6 km od Medven Drage, označena planinarska staza kod mostića vodi u predio Vranjačkog klanca i dalje prema Rudi. Na kraju klanca je 10 m visoka neprohodna stijena niz koju kaplje na stotine blistavih kristalnih kapljica (»igra« sunčanih zraka). To je

Ispod slapa Brisala

foto: Vesna Holjevac

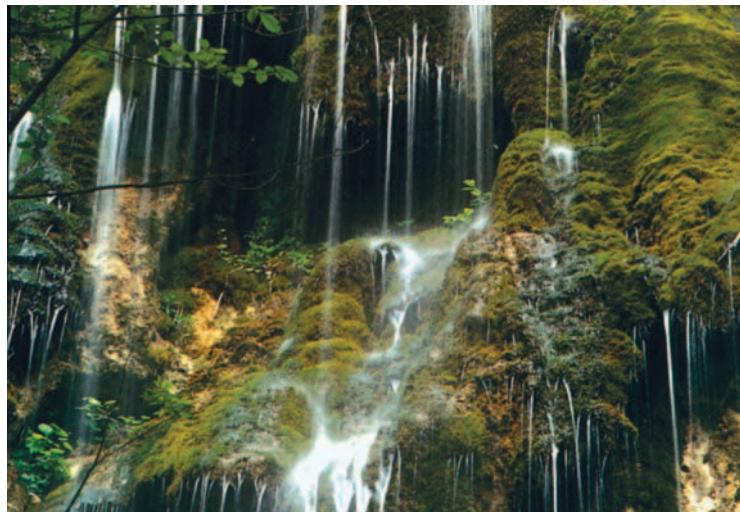
»Vranjački slap«. Žitelji naselja Vranjaka (Štrbci, Požari i Stakići) taj predio nazivaju »Pod pećinom«. Prilaz slalu je puteljak koji se odvaja od markacije kod glomazne, nekad davno odvaljene stijene (lisije rupe). Od ceste do donjeg dijela slala, do »zelene livadice« (alpinisti bi rekli »police«) ima oko pola sata hoda. Istočno od nje vidljiv je otvor polušpilje ili možda špilje, jer je odron zemlje zasuo daljnji ulazak. Predaja veli da su u ovoj polušpilji povremeno boravili i svoju robu skrivali kramari (roštari, torbari, pokućari kako su još nazivali putujuće trgovce u pribičko-

dolsko-ruđanskom kraju). Vranjani že-
leći ih otjerati, jer su im krali kokoši i
povrće s Vranjačkog polja, zalijevali su
ih s vrućom vodom kroz pukotine s
gornjeg ruba stijene.

ŽUMBERAČKE VILE

U dolini potoka Slapnice, oko 8 km od zastrašujućeg »Slapničkog kamenoloma« koji narušava ljepotu krajolika, označen je prilaz slapu Brisalu; sjeverno od ceste preko mostića ima desetak minuta. Niz 15-metarsku okomitu stijenu ruši se snažan mlaz vode u malo jezerce okruženo zelenim »šeširićima« lopuha. Pučka predaja veli kako se u tom jezercu u ranu zoru uz veselo cijukanje kupaju žumberačke vile. (A ja bih još dodao, predio je tako poetičan da ih sa strane promatra drski vragoljan Puk iz Shakespeareove scenske priče »San ljetne noći«.)

Šumovito brdo Oštra glavica (oko 700 m), sjeverno od Sopotskog slapa (3,5 km od Sošica preko sela Sopota), poznato je kao prolazna staza divljih svinja, vukova, srna i ponekad medvjeda.

Vranjački slap u dolini Slapnice

Prema usmenoј predaji u toj šumi stanuju sopotske vile. Kad se pojave prvi sunčani traci na vrhu brda, vile češljaju svoju žutozlatnu kosu. Tko ih vidi - umire!

Bez obzira na legende i priče, predjeli Brisala, Vranjaka i Sopota treba vidjeti radi ikonske ljepote žumberačke prirode.

Vrh Štula u zapadnom dijelu Žumberka
foto: Tomislav Marković

KALENDAR ZA 2004.

Od listopada ove godine u prodaji je atraktivni planinarski kalendar za 2004. godinu pod naslovom »Prvih 130 godina hrvatskog planinarstva«. Uz uobičajene elemente, taj kalendar sadrži 14 izabranih slika vrsnog planinarskog fotografa Tomislava Markovića, člana HPD »Pliva«, te 12 manjih slika koje prikazuju značajne događaje i dokumente iz povijesti hrvatskog planinarstva. Na zadnjoj stranici je adresar svih društava i klubova udruženih u HPS.

Format kalendara je 48x34 cm, a toj veličini prilagođena je i tvrda omotnica za slanje naručiteljima, što će omogućiti da kalendari stignu neoštećeni. Kada se stavi na zid, stranica svakog mjeseca je veličine 48x68 cm.

Cijena kalendara je 35 kuna. Za narudžbe od 10 i više primjeraka preko planinarskih društava odobrava se popust od 20% (u društvu se sastavi popis i narudžbom društva naručuje određen broj kalendara, a HPS društvu potom šalje račun). Kalendare mogu pojedinci i društva (posebno iz Zagreba i bliže okolice) osobno preuzeti u Uredu HPS, a ostalima se kalendari šalju poštom uz pridodane poštanske troškove.

Želite li naručiti kalendar, obratite se na:

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ, Kozarečeva 22, 10000 Zagreb
tel/fax. 01/48-24-142, tel. 01/48-23-624, e-mail: hps@zg.htnet.hr

GODINA 2004.

Bjelke stijene u masivu Velike Kaple

Dom Hrvatskog planinarskog saveza
u Kozarčevoj ulici 22. u Zagrebu

Hrvatski Planinarski Savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb, Croatia
tel./fax: 01/48-24-142, tel.: 01/48-23-624,
e-mail: hps@inet.hr, <http://hps.inet.hr>

**EKOLOŠKI
GLASNIK**

EKOLOŠKI GLASNIK
tiskarsko i nakladničko poduzeće
Duga ulica, III., odvijak 12, 10412 Donja Lomnica
tel./fax 01/62-34-058, tel. 098/385-877

LISTOPAD

OCTOBER

PONEDJELJAK MONDAY	UTORAK TUESDAY	SRIJEDA WEDNESDAY	ČETVRTAK THURSDAY	PETAK FRIDAY	SUBOTA SATURDAY	NEDJELJA SUNDAY
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

NATJECANJE PO PLANINARSKIM OBILAZNICAMA

DODATNI SMISAO PLANINARENJA

O natjecanju »Gojzerica«

DAMIR BAJS, Zagreb

Zašto obilazimo planine? Odgovor je jasan: da se popnemo na njihove vrhove, da s njih uživamo u lijepim vidicima, da se družimo s ljudima i pronalazimo nove prijatelje.

No, mora li vrh biti obvezno cilj svakog izleta? To pitanje postavili su si planinari prije mnogo godina i pronašli odgovor. U planine idemo i da bismo došli samo do nekog planinarskog doma, možda samo do nekog slapa ili stijene ili samo do neke crkve na brijegu, a možda samo da bismo vidjeli neku povjesnu građevinu, utvrdu na primjer.

Sredinom prošlog stoljeća (1953.) u susjednoj Sloveniji uspostavljen je prvi vezni planinarski put - Slovenska planinska pot. Bila je to prva planinarska obilaznica (transverzala) na ovim prostorima. Ona je povezivala vrhove i planinarske domove, ali i neke druge kontrolne točke vezane uz povjesne događaje.

Samo 4 godine poslije otvorena je prva obilaznica u Hrvatskoj, »Slavonski planinarski put«. Nakon toga slijedile su nove obilaznice, među kojima i »Po planinama Hrvatske« 1970. godine, naša najveća i najznačajnija obilaznica, koja danas, s nešto izmijenjenim pravilima, nosi naziv »Hrvatska planinarska obilaznica.«

Planinarske obilaznice daju nov smisao planinarstvu i na taj su način mnogi izletnici postali strastveni planinari. Naravno, kao ni u svemu, ni ovdje ne treba pretjerivati. Žig nije sam po sebi cilj izleta, već poticaj za posjet nekom cilju od-

nosno podsjetnik na posjet zanimljivom i atraktivnom mjestu. Otisak žiga na papiru zapravo predstavlja simbol za trud i napor uložen u obilazak, poneko razočaranje, neki događaj, nečiju sreću ili susret. Isto to, ali opipljivo, predstavlja i značka koju obilaznik dobiva nakon prijeđenog puta.

Budući da je obilaznica bilo sve više, neki članovi HPD »Željezničar« iz Zagreba dosjetili su se kako dodatno motivirati obilaženje planinarskih putova, pa su 1976. godine osmisliili natjecanje »Planinartransverzalac«. Trajalo je punih 15 godina, do početka Domovinskog rata, i u njemu je sudjelovalo 670 planinara iz 110 planinarskih društava.

Nakon 10 godina mirovanja, 5. listopada 2001. to je natjecanje obnovljeno, ali ovaj put pod neobičnim nazivom »Gojzerica«, s pravilima prilagođenim današnjim prilikama. U nastavku je samo dio pravila ili posebnosti vezanih uz »Gojzericu«, s napomenom da se više obavijesti može pronaći na Internet-stranici <http://free-zg.hinet.hr/gojzerica>:

- natjecanje ima 10 stupnjeva priznanja
- svaki stupanj ima gojzericu različite boje, počevši od bijele (10 obilaznica + obvezni dio) do crne (100 obilaznica + obvezni dio)
- natjecanje nije vremenski ni prostorno ograničeno, dakle vrijede obilaznice iz svih planina svijeta

- obvezni dio predstavljaju pojedini stupnjevi Hrvatske planinarske obilaznice i obilaznice »Hrvatske planinarske kuće«
- natjecatelji moraju biti članovi planinarskih društava iz Hrvatske ili drugih zemalja
- priznaju se i obilaznice koje su prijeđene i prije ustanovljenja »Gozzerice«

Do danas se ovom natjecanju priključilo (daleko osvojilo barem jedan stupanj) oko 100 planinara iz Hrvatske i Slovenije.

Nadajmo se, na kraju, da će biti još planinara - čitatelja »Hrvatskog planinara« koji će se priključiti ovoj velikoj obitelji i u tome naći smisao i poticaj da se što češće sretнемo u planinama i da se što više međusobno upoznajemo, jer planinarstvo ne poznaje granice.

KAMAČNIK NAKON IZGRADNJE CESTE ZAGREB - RIJEKA

PRIRODA UVIJEK UZMIČE

KREŠIMIR OŽANIĆ, Samobor

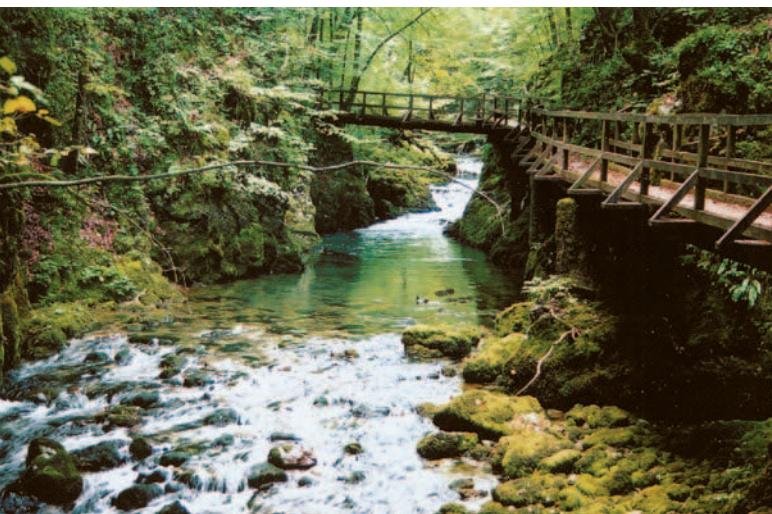
Svjedoci smo stalnog napretka koji svakodnevno ulazi u naše živote, na sve načine, mijenjajući naš život. Svakodnevnom, sve bržem i bržem načinu i ritmu života, ljudi se jednostavno moraju prilagoditi i slijediti ga. Neki to uspijevaju, neki ne, a neki ipak u svoje slobodno vrijeme odlaze u prirodu uživati u njezinim ljepotama. Međutim, razvoj civilizacije neminovno za sobom povlači i mijenjanje okoliša u kojem živimo, na taj način da udaljenija mjesta postaju sve bliža, ali na račun prirode koja je toliko krhká i čiji svijet je toliko povezan da svaka karika u tom lancu svojim nestankom ili poremećajem može uzrokovati nestanak ili poremećaj druge karike.

Sa svojom djevojkom Lidijom, kojoj otkrivam ljepote planinarenja želeći je uvesti u taj predivni svijet, uputio sam se ovoga ljeta na Kamačnik, predivnu rječicu kod Vrbovskog, koja očarava ne samo svojim žuborom i ljepotom šume što je okružuje sa svih strana, nego i daje osjećaj potpune povezanosti čovjeka i prirode, gdje čovjek shvaća da je samo jedan djelić tog sklada. Međutim, nakon predivne lagane šetnje

Kanjon Kamačnik

foto: Krešimir Ožanić

Najljepšo dio Kamačnika

foto: Željka Lisak

Betonski svod nad Kamačnikom

foto: Krešimir Ožanić

po mostićima i uz rječicu, odjednom se čula buka motora i u zraku iznad šume i rječice »iskrsnula« je zastrašujuća betonska masa, most Kamačnik, dio trase autoceste Zagreb - Rijeka, koji je sav taj sklad prirode potpuno narušio. To je jednostavno bilo nešto što nije pripadalo tom prirodnom okolišu.

Drveni pješački most mogao bi se srušiti svakog dana

foto: Krešimir Ožanić

Prolazeći ispod toga mosta, na naše zaprepaštenje, iz rječice je zjapila golema kamena grozada, a o smeću razbacanom uokolo ne treba ni govoriti. Sjeća šume ispod i oko mosta posve je unakazila jedan predivan krajolik. U šumi u kojoj se prije čuo samo cvrkut ptica i žuborenje jedne rječice, sada odzvanja buka automobila, autobusa i teretnjaka.

Iskreno rečeno, drveni mostić koji kod nastavka puta prema Bijeloj kosi omogućava prelazak s lijeve na desnu obalu rječice i prilaz njezinu izvoru, bio nam je najdraži. Na njemu smo se osjećali sigurno, uživajući u rječici što je tekla ispod mostića. Sada je drveni mostić, nažalost, u jadnom stanju i treba ga popraviti. Nakrivljen je na jednu stranu, a pri prelasku treba napraviti poneki malo duži korak, jer nedostaju daščice. Nekad smo se osjećali bolje nego danas ispod mase betona i željeza koja »visi« u zraku iznad rječice.

Ražalošćeni viđenim, zapitali smo se kolika je zapravo cijena napretka i što mi sami možemo učiniti da idućim naraštajima ostavimo ono čemu smo se i sami divili i što nam je život činilo zdravijim i ispunjenijim. Zar će se naraštaji koji dolaze diviti ljepotama prirode gledajući ih na fotografijama, dijapositivima i filmovima?

POPIS ČLANICA HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA

HRVATSKI PLANINARSKI ADRESAR***PLANINARSKA DRUŠTVA I
KLUBOVI (180)**

1. HPD »Ante Bedalov«, 21214 Kaštel Kambelovac
2. HOD »Antun Mihanović«, 10000 Zagreb, Drenovačka 4
3. HPD »Belecgrad« 49254 Belec; Belec b.b.
4. HPD »Belišće«, 31551 Belišće, p.p. 37
5. HPD »Bijele stijene«, 51315 Mrkopalj, p.p. 9
6. HPD »Bilo«, 48000 Koprivnica, p. p. 45
7. HPD »Bilogora«, 43000 Bjelovar, p.p. 2
8. HPD »Biokovo«, 21300 Makarska, Dalmatinska 5, p.p. 75
9. HPD »Bitoraj«, 10000 Zagreb, Jurjevska 31
10. POK »Bjelovar« 43000 Bjelovar, p.p.89
11. HPD »Blagus«, 10362 Kašina, Blaguška 20
12. PD »Borik«, 48350 Đurđevac, M. Gupca 115
13. PD »Brezovica«, 49234 Petrovsko, Petrovsko b.b.
14. HPD »Bršljan - Jankovac«, 31000 Osijek, Pejačevića 2
15. PD »Bundek«, 40315 Mursko Središće, Poljska 19
16. PD »Castrum Iovia«, 42230 Ludbreg, Ljudevita Gaja 72
17. HPD »Cesograd«, 49290 Klanjec, M. Gupca 3
18. PD »Croatia Airlines«, 10000 Zagreb, Savska cesta 41
19. ŠPK »Čopajl«, 51000 Rijeka, D. Šćitara 1
20. HPD »Dalekovod«, 10000 Zagreb, M. Čavića 4
21. PD »Degenija«, 10000 Zagreb, Argentinska 5/I
22. HPD »Dilj-gorac«, 35000 Slavonski Brod, Trg pobjede 19
23. HPD »Dinara«, 23400 Knin, Svačićeva 22
24. PD »Dirov brijege«, 32100 Vinkovci, Gajeva 18
25. PD »Dubovac«, 47000 Karlovac, Strossmayerov trg 2
26. HPD »Dubrovnik«, 20000 Dubrovnik, p. p. 102
27. PD »Duga« 51000 Rijeka, Ante Starčevića 7
28. HPD »Dugi vrh«, 42000 Varaždin, Kukuljevićeva 33
29. HPD »Đakovo«, 31400 Đakovo, Ul. A. Starčevića 53
30. Ekološko planinsko društvo, 10000 Zagreb, Iblerov trg 3
31. PRD »Ela«, 10000 Zagreb, Tuškanac 79a
32. HPD »Ericsson-Nikola Tesla«, 10000 Zagreb, Krapinska 45
33. PK »Extrem«, 40000 Čakovec, p.p. 185, Športska 2

34. PK »Glas Istre«, 52100 Pula, 43. Istarske divizije 9
35. PD »Grada Ozlja«, 47820 Ozalj, Kolodvorska 16
36. HPD »Gradina«, 49282 Konjšina, p.p. 2
37. HPD »Grafičar«, 10000 Zagreb, Breščenskoga 4
38. HPD »Grebengrad«, 42200 Novi Marof, p.p. 80
39. PD »Grohot«, 49246 Marija Bistrica, Kolodvorska 46
40. HPD »Gromovača«, 53220 Otočac, Zagrebačka ul. 1
41. PK Hrvatskog lječničkog zbora, 10000 Zagreb, Šubićeva 9
42. HPD »Imber - Mosor«, 21310 Omiš, Cetinska cesta 38
43. HPD »Imotski«, 21260 Imotski, Petra Vrdoljaka 17b
44. HPD »INA-OKI«, 10000 Zagreb, Trg P. Krešimira IV br. 10
45. HPD »INA Trgovina - Bjelolasica«, 10020 Zagreb, V. Holjevca 10
46. HPD »INA-Inženjering«, 10000 Zagreb, Ksaver 195
47. PD »Industrogradnja«, 10020 Zagreb, Sv. Mateja 52
48. PD »ITC«, 42000 Varaždin, Pavleka Miškine 59a
49. HPD »Ivančica«, 42240 Ivanec, p.p. 40
50. HPD »Japetić«, 10430 Samobor, p.p. 31
51. HPD »Jastrebarsko«, 10450 Jastrebarsko, p.p. 20
52. HPD »Javor«, 49247 Zlatar Bistrica, Nazorova 5
53. POK HV »Jelen«, 10450 Jastrebarsko, Zrinskih i Frankopana 13
54. HPD »Jelengrad«, 44320 Kutina, Hrvatskih branitelja 6
55. PD »Jelinak«, 21240 Trilj, Bana Jelačića 40
56. HPD »Kalinik«, 48260 Križevci, S.Rubido 5
57. PD »Kamenar«, 22000 Šibenik, Težačka 98
58. HPD »Kameni Svatii«, 10241 Jablanovec, Krapinska 14
59. PD »Kamenjak« Rab, 51280 Rab, Trg Municipium Arba 2
60. PD »Kamenjak«, 51000 Rijeka, Korzo 40/I
61. HPD »Kamešnica«, 21238 Otok Dalmatinski
62. HPD »Kapela«, 10000 Zagreb, Mesnička 1
63. HPD »Klek«, 47300 Ogulin, p.p. 75
64. PD »Klen«, 22211 Vodice, Trg kneza Branimira 76
65. HPD »Klikun«, 34310 Pleternica, p.p. 17
66. PD »Knezgrad«, 51415 Lovran, p.p. 14
67. PD »Končar KET«, 10000 Zagreb, Fallerovo šetalište 2
68. PD »Kozarac«, 51326 Vrbovsko, Ivana Gorana Kovačića 18a
69. HPD »Kozjak«, 21212 Kaštel Sućurac, p.p. 52

* Ovo je cjelovit popis članica Hrvatskog planinarskog saveza s adresama na kojima su one registrirane po svojim statutima. U slučaju promijene adrese, za ispravak je potrebno na adresu HPS (Kozarčeva 22, 10000 Zagreb) poslati ovjereni statut društva, iz kojeg se vidi ispravna adresa na koju je ono registrirano.

70. HPD »Krndija«, 34500 Našice, J. J. Strossmayera 17
 71. HPD »Kuna gora«, 49218 Pregrada, p.p. 25
 72. ŠPK »Lapis«, 21000 Split, R. Boškovića 25
 73. HPD »Lipa«, 10360 Sesvete, Trg D. Domjanića 6/II
 74. HPD »Lipa«, 34551 Lipik, Slavenska 34
 75. PD »Lisina«, 51211 Matulji, M. Frlana 6
 76. PD »Maks Plotnikov«, 10430 Samobor, Klake, Starogradska b.b.
 77. PD KBC »Maksimir«, 10000 Zagreb, Šalata 3, Medicinski fakultet
 78. POK »Maksimir«, 10000 Zagreb, Barutanski breg 5
 79. PD »Malačka-Donja Kaštelak«, 21216 Kašel Stari, p.p. 61,
 Obala k. Tomislava 55
 80. PD »Mališčak«, 34330 Velika, V. Korajca bb
 81. HPD »Martinščak«, 47000 Karlovac, p.p. 33, Vranicanya 2
 82. ŠPK »Marulianus«, 21000 Split, Gorička 12
 83. PD »Medveščak«, 10000 Zagreb, Kneza Borne 9
 84. HPD »Medimurje«, 40000 Čakovec, Strossmayerova 9, p.p. 132
 85. HPD »Milengrad«, 49284 Budinščina, p.p. 11.
 86. HPD »MIV«, 42000 Varaždin, O. Keršovanija 15
 87. HPD »Moros«, 21000 Split, Sinovićeva 2, p.p. 233
 88. SPK »Muuntravo«, 52210 Rovinj, Sveti Križ 27
 89. PD »Naftaplin«, 10000 Zagreb, Šubićeva 29
 90. PD »Novi Zagreb«, 10010 Zagreb, p.p. 65
 91. HPD »Obruč«, 51218 Jelenje, Podkilavac 85,
 92. PD »Opatija«, 51410 Opatija, p.p. 31
 93. HPD »Orahovica«, 33515 Orahovica, S. Radića 10
 94. PD »Oriflame«, 10000 Zagreb, Hondlova 2
 95. HPD »Orljak«, 51410 Opatija, M. Tita 37
 96. PK »Osorčica«, 51550 Mali Lošinj, Bočac 2
 97. HPD »Oštrelj«, 49250 Zlatar, Krešimirova 8
 98. HPD »Paklenica«, 23000 Zadar, Kovačka 10
 99. PD »Panj«, 10000 Zagreb, Aleja A. Augustiničića 14
 100. HPD »Papuk«, 33000 Virovitica, Jurišićeva 4
 101. PD »Pazinka«, 52000 Pazin, Drščevka 13/3
 102. HPD »Pečovje«, 10040 Zagreb, Avenija Dubrava 203
 103. HPD »Petehovac«, 51300 Delnice, p.p.77
 104. PD »Petrov vrh«, 43500 Daruvar, p.p. 27
 105. HPD »Pevac«, 48000 Koprivnica, p.p. 118
 106. HPD »Planik«, 52470 Umag, Obala J. B. Tita 3
 107. PD »Platak« , 51000 Rijeka, Korzo 2A/3
 108. PD »Pliš«, 51217 Klana, Klana 33
 109. HPD »Pliva«, 10000 Zagreb, Cankareva 22
 110. PD »Prelog«, 40323, Prelog, Glavna 33
 111. PD »Prijatelj planina«, 10000 Zagreb, Draškovićeva 80/III
 112. HPD »Priroda PBZ«, 10000 Zagreb, Račkoga 6
 113. PD »Promina«, 22320 Drniš, Trg A.Kačića Miošića 2
 114. HPD »Prpa«, 53206 Brušane, Baške Oštarije
 115. PD »Psunj«, 34550 Pakrac, Hrvatskih velikana 3
 116. HPD »Pusti duh«, 42250 Lepoglava, Hrvatskih pavilina 12
 117. HPD »Rajinac«, 53274 Krasno Polje, Krasno b/b/
 118. AK »RAK - Riječki alpinistički klub«, 51000 Rijeka,
 Blaža Polića 2/III
 119. HPD »Ravna gora«, 42000 Varaždin, p.p. 128
 120. POK »Ris«, 51300 Delnice, S. Radića 1
 121. PD »Risnjak«, 10000 Zagreb, Jukićeva 4
 122. PD »Rujnik«, 51250 Novi Vinodolski, Stari grad 68
 123. HPD »Runolist«, 10000 Zagreb, Ribnjak 2
 124. HPD »Runolist«, 49243 Oroslavje, Matice Hrvatske 4
 125. PK »Scout«, 10430 Samobor, Josipa Komparea 5
 126. HPD »Sinjal 1831«, 23410 Kijevo, Kijevo b/b/
 127. HPD »Sisak«, 44000 Sisak, Ul. Ivana Meštrovića 32
 128. PD »Skitaci«, 52220 Labin, Kalič 002
 129. PD »Skradski vrh«, 51 311 Skrad, J. Blaževića - Blaža 8
 130. PD HPT »Sljeme«, 10000 Zagreb, Branimirova 4
 131. HPD »Sokol«, 34512 Feričanci, Trg M. Gupca 9
 132. HPD »Sokolovac«, 34000 Požega, D.Lermana 4, p.p. 715
 133. PK »Split« , 21000 Split, p.p. 365
 134. HPD »Spivnik« , 20271 Blato, Ulica 90/74
 135. HPD »Sunovrat«, 34511 Đurđenovac, Kardinala A. Stepinca 2
 136. HPD »Stanko Kempny«, 10020 Zagreb, Sv. Nikole Tavelića 2
 137. HPD »Strahinjčica«, 49000 Krapina, Magistratska ul. 10
 138. HPD »Strilež«, 51260 Crikvenica, Pavla Radića 33/IV
 139. HPD »Strmac«, 35400 Nova Gradiška, p.p. 52;
 140. PD »Stubaki«, 49244 Stubičke Toplice, Gundulićeva 8
 141. HPD »Stubičan«, 49240 Donja Stubica, Autoškola,
 Kolodvorska 16
 142. HPD »Susedgrad«, 10090 Susedgrad, Aleja seljačke bune 5a
 143. ŠPK »Svarog«, 10000 Zagreb, A. Piazze 13
 144. PD »Sveti Ilij«, 20250 Orebic, Kralja Petra Krešimira IV 99
 145. HPD »Sveti Jure«, 21270 Zagvozd
 146. HPK »Sveti Mihovil«, 22000 Šibenik, Dubrovačka 1
 147. HPD »Svilaja«, 21230 Sinj, Ante Konstantina Matasa 7
 148. PD »Šumar«, 10000 Zagreb, Lj. F. Vukotinovića 2
 149. HPD »Tikvica«, 32270 Županja, Aleja Matice Hrvatske 47/IV
 150. HPD »Tonimir«, 42223 Varaždinske Toplice, Strozzi 3
 151. POK »Torpedo«, 51000 Rijeka, Dolčići 12
 152. PŠK »Trešnjevka-Monter«, 10020 Zagreb, Siget 21b
 153. PD »TRIS« 51415 Lovran, p.p. 1
 154. POK »Tuhobić«, 51000 Rijeka, Prilaz V. Gortana
 155. PU »Tulove grede«, Jasenice - Maslenica b.b.,
 23000 Zadar, Put Plovanje 23
 156. PD »Učka«, 51000 Rijeka, Korzo 13
 157. PDS »Velebit«, 10000 Zagreb, Radićeva 23
 158. PK »Vertikal«, 42000 Varaždin, Vrazova 8c
 159. HPD »Vihor«, 10000 Zagreb, Basaričekova 8
 160. OK »Vihor«, 10000 Zagreb, Basaričekova 8
 161. HPD »Vinica«, 47250 Duga Resa, Mréžnička obala 8, p.p. 18
 162. HPD »Visočica«, 53000 Gospić, p.p. 1.
 163. PD »Višnjevica«, 51314 Ravna Gora, I. G. Kovačića 138.
 164. PD »Vlaška«, 21220 Trogir, p.p. 9
 165. HPD »Vrapče«, 10000 Zagreb, Ilica 421
 166. PD »Vrbovec«, 10340 Vrbovec, Kolodvorska 26
 167. PD »Vrvolka«, 47282 Kamanje b.b.
 168. HPD »Vršak«, 52312 Brod Moravice, Gornji kuti 10a
 169. HPD »Yeti«, 44320 Kutina, P. Zrinskog 85
 170. PD »Zagorske staze«, 49210 Zabok, Matije Gupca 238b

171. HPD »Zagreb Matica«, 10000 Zagreb, Bogovićeva 7/III
 172. HPD »Zanatlija«, 10000 Zagreb, Mažuranićev trg 13
 173. HPD »Zanatlija«, 31000 Osijek, Gornjodravska obala 96
 174. HPD »Zavižan«, 53270 Senj, Cilnica 8
 175. PD »Zelina«, 10380 Sv. Ivan Zelina, V.Nazora 18
 176. HPD »Zrin«, 44250 Petrinja, Turkulinova 9
 177. HPD »Železna gora«, 40000 Čakovec, Lavoslava Ružičke 8
 178. HPD »Željezničar«, 51325 Moravice, Marka Vučkovića 2
 179. HPD »Željezničar«, 10000 Zagreb, Trnjanska 5b
 180. PD »Željezničar«, 53000 Gospić, Bilajska 165

ŽUPANIJSKI I GRADSKI SAVEZI (11)

181. Istarski planinarski savez, Juraja Dobrile 7, 52000 Pazin
 182. Plan. savez Karlovačke županije, Strossmayerov trg 2,
 47000 Karlovac
 183. Plan. savez Krapinsko-zagorske županije, 49000 Krapina,
 Magistratska 10
 184. Plan. savez Ličko-senjske županije, 53000 Gospić, Budačka 24
 185. Plan. savez Međimurske županije, 40000 Čakovec,
 Strossmayerova 9
 186. Plan. savez Primorsko-goranske županije, 51000 Rijeka,
 Korzo 40/I
 187. Plan. savez Splitsko-dalmatinske županije, 21000 Split,
 Tončićeva 1

188. Plan. savez Šibensko-kninske županije, Miminc 8,
 22000 Šibenik
 189. Plan. savez Varaždinske županije, 42000 Varaždin,
 Bana Jelačića 2
 190. Plan. savez Zagreba, 10000 Zagreb, Ribnjak 2
 191. Slavonski planinarski savez, 31000 Osijek, S. Radića 14

GORSKA SLUŽBA SPAŠAVANJA I STANICE (13)

192. Hrvatska gorska služba spašavanja, 10000 Zagreb, Kozarčeva 22
 193. Stanica GSS Delnice, 51300 Delnice, Supilova 138
 194. Stanica GSS Gospić, 53000 Gospić, Kaniža bb
 195. Stanica GSS Karlovac, 47000 Karlovac, Dubovac 6
 196. Stanica GSS Makarska, 21300 Makarska, Dalmatinska 5
 197. Stanica GSS Požega, 34000 Požega, R. Boškovića 32
 198. Stanica GSS Pula, 52100 Pula, 43. Istarske divizije 9,
 199. Stanica GSS Rijeka, 51000 Rijeka, A. Kovačića 22
 200. Stanica GSS Samobor, 10430 Samobor, S.Oreškovića 6
 201. Stanica GSS Split, 21000 Split, Stepinčeva 22
 202. Stanica GSS Varaždin, 42000 Varaždin, Vrazova 15
 203. Stanica GSS Zadar, 23000 Zadar, A. Hebranga 11a
 204. Stanica GSS Zagreb, 10000 Zagreb, Radićeva 23

AKCIJE U 2004. GODINI

U broju 10. pozvali smo društva da započnu planirati svoje akcije u 2004. godini te da nam jave svoje planove kako bismo ih mogli objaviti u prvom broju iduće godine. Uz to, koncem listopada na adrese svih društava upućeni su i prikladni obrasci sa zamolbom da ih ispune i vrate na adresu HPS-a do 15. prosinca. Podsjecamo sva društva i ovim putem na taj rok, jer sve što pristigne poslije njega neće moći biti uvršteno u kalendar akcija.

Za svaku planiranu akciju potrebno je poslati osnovne podatke o datumu, mjestu zbijanja i osobama za informacije. Posebno skrećemo pozornost na to da će u kalendar akcija biti uvrštene samo one koje se održavaju na području Hrvatske i koje nisu namijenjene samo za članove jednog društva. Podsjecamo i na to da će se iduće godine obilježavati 130. obljetnica hrvatskog planinarstva. Prema odluci Izvršnog odbora, u znaku te godišnjice iduće godine održat će se tri velike akcije Saveza i to:

- **17. travnja** u Ogulinu i na Kleku (početak obilježavanja 130. obljetnice osnutka HPD)
- **14.-16. svibnja** u Malom Lošinju i na Osoršćici (Dan hrvatskih planinara)
- **19. lipnja** (Otvorenje obnovljenog planinarskog doma »Brezovac« na Dinari)

PLANINARSKE KUĆE I PUTOVI

HRVATSKI
PLANINAR

VELEBITSKI PLANINARSKI PUT DANAS

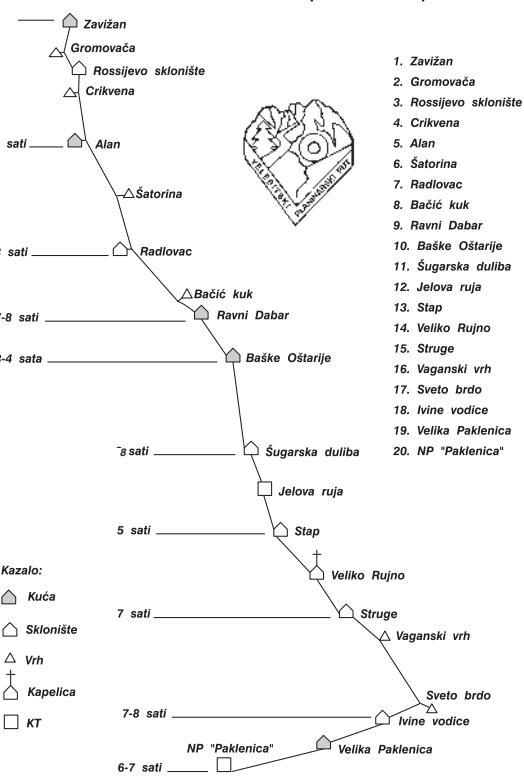
Od utemeljenja Velebitskog planinarskog puta, čiji je začetnik dr. Željko Poljak, prošlo je 35 godina. Za to vrijeme brojni su planinari prošli trasom VPP-a i podijeljeno je više od dvije tisuće značaka priznanja. Nakon Domovinskog rata dio trase VPP-a na južnom Velebitu morao je biti promijenjen, no time nije promijenjen osnovni smjer i smisao puta.

Organiziranim djelovanjem planinarskih društava i Komisije za planinarske putove HPS u proteklom razdoblju obnovljeni su i označeni brojni planinarski putovi. Razvijena je i suradnja s Parkom prirode Velebit te s nacionalnim parkovima Sjeverni Velebit i Paklenica, koji traže sve ozbiljniji pristup označavanju putova i očuvanju prirode.

Razmjerno dobro uređene planinarske kuće i putovi čine danas gotovo sve dijelove Velebita pristupačnim i lako dostupnim. Veliku pomoć pri obilasku VPP-a predstavlja i literatura koja se može nabaviti u HPS-u. Nekada je obilazak VPP-a bio mnogo teži, jer su planinari na raspolažanju imali samo šture opise putova i zastarjele vojne zemljovide. Za planiranje obilaska i samo kretanje po terenu možemo preporučiti vodič »Velebitski planinarski put« te vodiče »Hrvatske planine« (sa zemljovidima) Željka Poljaka i »Dinarska Hrvatska« Alana Čaplara, kao i planinarske zemljovide Zlatka Smerke. Povremeno se i u ovom časopisu mogu pročitati iskustva pojedinih obilaznika i tako upotpuniti slika o najljepšoj našoj planini. Ovdje ističemo još samo nekoliko napomena i preporuka za obilazak VPP-a:

- obilazak cijele trase VPP-a preporuča se samo dobro pripremljenim planinarima. Obilazak VPP-a uputno je podijeliti u nekoliko dijelova, npr. u četverodnevnu turu od Zavižana do Baških Oštarija i petodnevnu od Oštarija do Paklenice i sl.
- noćenja su moguća na Zavižanu, Rossijevom skloništu, Alanu, Ograđenici, Kuginoj kući, Ravnom dabru, domovima »Vila Velebita« ili »Prpa« na Baškim Oštarijama, skloništima u Šugarskoj du-

Kontrolne točke na Velebitskom planinarskom putu

libi, Stapu, Strugama, Ivinim vodicama i u domu »Paklenica«. Premda nisu na trasi VPP-a, mogu se koristiti i planinarske kuće na Oltarima, Velikom Lubenovcu, Apatišanu, Begovači i Zavrati.

- Nakon uspona na Šatorinu preporuča se silazak do Kugine kuće, gdje je moguće noćenje. To je ujedno i zamjenska kontrolna točka umjesto Radlovca (KT 7). Od Kugine kuće na uobičajenu trasu VPP-a može se doći kroz Vrbansku dulibu do Skorpovca.
- Na Baškim Oštarijama dokaz obilaska KT 10 su pečati planinarskih domova »Vila Velebita« ili

»Prpa«. U tom domovima može se noćiti, a nastavak puta moguć je od »Prpe« preko Kubusa, Konjskog na trasu VPP-a kod Jurkovih dolina ili od »Vile Velebita« uobičajenom trasom VPP-a.

- Za obilazak dionice od Baških Oštarija do Šugarske dulibe mogu se koristiti putovi od Šikića jatare kroz šumovito Ramino korito ili otvorenija primorska varijanta uz Milkovića peć.
- Zbog posljedica rata na putu od Šugarske dulibe preko Stapa, Velikog i Malog Rujna, Struga i do

Sv. brda valja se strogo držati markacija i uputa iz planinarskih vodiča.

Svim budućim obilaznicima VPP-a i velebitskih staza želimo puno radosti i veselja na obilasku. Moguće nedostatke (oštećenja na putovima, nedostatak upisnih knjiga ili žigova i dr.) molimo prijavite u HPS, članovima Komisije za planinarske putove: za sjeverni i srednji Velebit Tomislavu Pavlinu (098/313-713), a za južni Velebit Edi Hadžiselimoviću (01/36-37-817).

Tomislav Pavlin

POPIS OBILAZNIKA VPP-a (od rujna 2000. do studenoga 2003.)

1. Josip Majnarić	»Ericsson-Tesla«, Zagreb	1740	<i>(Značka br. 1763 zadnja je iz serije starih značaka, a nova serija počinje s brojem 2001)</i>
2. Nikola Živčić	»Ericsson-Tesla«, Zagreb	1741	
3. Zdravko Horvatić	»Ericsson-Tesla«, Zagreb	1742	
4. Franjo Ričković	»Ericsson-Tesla«, Zagreb	1743	
5. Ivan Majnarić	»Ericsson-Tesla«, Zagreb	1744	
6. Vlado Kordić	»Željezničar«, Zagreb	1745	
7. Goran Cišper	»Psunj«, Pakrac	1746	
8. Gordana Lišnić	»Split«, Split	1747	
9. Salvatore Milano	»Split«, Split	1748	
10. Željko Tancer	»Priroda PBZ«, Zagreb	1749	
11. Darko Prusina	»Zanatlja«, Osijek	1750	
12. Krešimir Ilić	»Zagreb-Matica«, Zagreb	1751	
13. Danijela Lovinčić	»Zagreb-Matica«, Zagreb	1752	
14. Alen Domanovac	»Zagreb-Matica«, Zagreb	1753	
15. Marko van den Hof	»Imber - Mosor«, Omiš	1754	
16. Ankica Matić	»Imber - Mosor«, Omiš	1755	
17. Željko Marunčić	»Imber - Mosor«, Omiš	1756	
18. Zvonimir Kujundžić	»Imber - Mosor«, Omiš	1758	
19. Zdenko Kristijan	»Japetić«, Samobor	1759	
20. Eden Mišljenc	»Velebit«, Zagreb	1760	
21. Darko Prusina	»Zanatlja«, Osijek	1761	
22. Josipa Belina	»Zagreb - Matica«	1762	
23. Tomislav Muhić	»Zanatlja«, Zagreb	1763	
24. Darko Prusina	»Zanatlja«, Osijek	2001	
25. Darko Prusina	»Zanatlja«, Osijek	2002	
26. Antun Rački	»Zanatlja«, Osijek	2003	
27. Ronald Schreiner	»Ina - Trgovina«, Zagreb	2004	
28. Ivica Kodžoman	»Svilaja«, Sinj	2005	
29. Srećko Bošnir	»Stanko Kemppny«, Zagreb	2006	
30. Morig Vahtarić	»Vinica«, Duga Resa	2007	
31. Vladimir Lakuš	»Željezničar«, Zagreb	2008	
32. Vanja Starčević	»Ljubljana-Matica«, Ljubljana	2009	
33. Luka Pavlaković	»Dubovac«, Karlovac	2010	
34. Lina Kociper	»Dubovac«, Karlovac	2011	
35. Nikolina Vuglešić	»Dubovac«, Karlovac	2012	
36. Ivo Kero	»Paklenica«, Zadar	2013	
37. Branko Ulipi	»Željezničar«, Zagreb	2014	
38. Damir Bajs	»Željezničar«, Zagreb	2015	
39. Bernard Margitić	»Željezničar«, Zagreb	2016	
40. Zvonimir Petranović	»Željezničar«, Zagreb	2017	
41. Momka Vorih	»Dugi vrh«, Varaždin	2018	
42. Milivoj Rihtarić	»Dugi vrh«, Varaždin	2019	
43. Zvonko Brkašić	»Željezničar«, Zagreb	2020	
44. Željko Ivan Horvatić	»Dugi vrh«, Varaždin	2021	
45. Dražen Štifter	»Obruč«, Potkilavac	2022	
46. Tomo Dolovski	»Dugi vrh«, Varaždin	2023	
47. Darko Prusina	»Zanatlja«, Osijek	2024	
48. Mario Maršanić	»Obruč«, Potkilavac	2025	
49. Branko Tesla	»Željezničar«, Zagreb	2026	
50. Marko Picek		2027	
51. Damir Mahović	»Zagreb-Matica«, Zagreb	2028	
52. Nenad Hoić	»Javor«, Zlatar Bistrica	2029	
53. Vibor Jelić	»Velebit«, Zagreb	2030	
54. Branka Oćić	»Susedgrad«, Zagreb	2031	
55. Zvonko Filipović	»Željezničar«, Zagreb	2032	
56. Donat Gašljević	»Susedgrad«, Zagreb	2033	

70 GODINA PREMUŽIĆEVE STAZE

U subotu 4. listopada na početku Premužićeve staze pod Zavižanom održan je prigodni skup kojim je obilježena 70. obljetnica dovršetka izgradnje. Svečanost je organizirala Komisija za planinarske puteve HPS, a NP »Sjeverni Velebit« tom prigodom izdao je preklopni prospekt u boji. Među dvije stotine okupljenih, najviše je bilo planinara iz Šibenika i Zagreba.

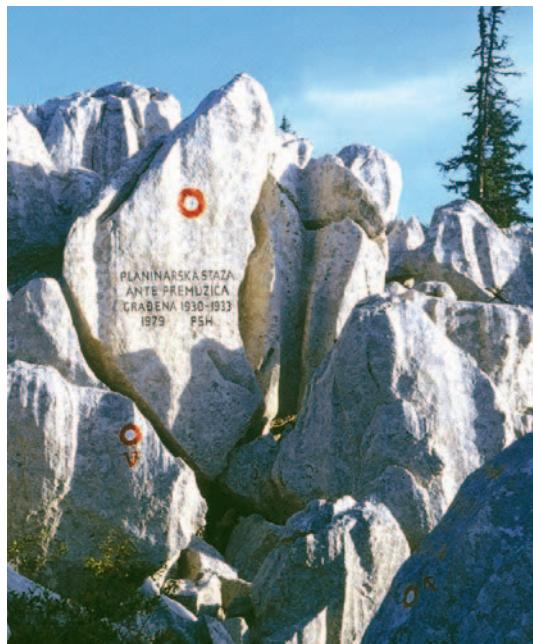
Tijekom ljeta, članovi Komisije za planinarske puteve pregledali su Premužićevu stazu te utvrdili mesta na kojima ju je potrebno obnoviti. Također, zapaženo je da na nekim vrhovima duž puta, kao npr. na Crikveni, nije više uopće bilo markacije, pa su markacije obnovljene i dovedene u red. Utvrđeno je da se pojedini markacisti, unatoč jasnim pravilima markiranja, ne pridržavaju tih pravila, što pruža ružnu sliku u planini.

Uz to, članovi Komisije od 1. do 4. svibnja su u suradnji sa članovima PD »Tulove grede« i »Stanko Kempny« uredili dio prilaza Sv. brdu od Vrhpraga do Velikog Libinja i do spoja s putem od Modrića prema Vlaškom gradu, te u silazu do Rovanske. Za obnovu preostaje još dionica od Velikog Libinja preko Dušica do Sv. brda. Nakon dovršetka te dionice i postavljanja kontejnera za planinarsko sklonište, taj će se dio Velebita još više približiti posjetiteljima.

Tomislav Pavlin

Akcija uređenja Premužićeve staze iznad Radlovca
foto: Ivica Fumić

POPRAVLJENA NAJZAPUŠENIJA DIONICA PREMUŽIĆEVE STAZE

Uspješnom akcijom HPD »Prpa« popravljena dionica Premužićeve staze kod Radlovca na srednjem Velebitu dužine 2 km.

Apelom objavljenim u HP 10/2003 pozvana su planinarska društva i planinari da se uključe u akciju, ali je nažalost odaziv bio slab. Osim 12 članova »Prpe«, akciji se odazvalo HPD »Visočica« iz Gospića i dva entuzijasta iz Crikvenice, otac i sin Katnić.

Najteži i najvažniji dio posla bilo je uklanjanje urušenog kamenja i čitave šume grmlja. Burno i prohladno vrijeme nije smetalo nikome da dademo sve od sebe. Posebnu zahvalnost zaslужio je Mario Štambuk kojega ni teret od 84 godine nije omeo da se od sveg srca odazove na akciju čak iz Zagreba, kao i Vlado Kale, koji je radio samo jednom ruku, jer nema druge.

Prestankom korištenja skloništa u Radlovcu ova dionica Premužićeve staze više se koristi. Nažalost,

probijanjem ceste koja je stazu presjekla na tri mjesta dogodilo se upravo ono što se moglo i očekivati: šumarija sječe na sve strane, a smeće se gomila preod staze. Na samo jednom mjestu sakupili smo dvije velike vreće odbačene plastične ambalaže.

Sredinom travnja iduće godine planiramo novu akciju popravka, o čemu ćemo još obavijestiti planinare i planinarska društva. Kako se ove godine navršila 70. obljetnica dovršetka Premužićeve staze, smatrali smo da je ovo najbolji način da to obilježimo.

Vlado Prpić

TEČAJEVI ZA MARKACISTE

Tečajevi za markaciste u idućem razdoblju održavat će se prema potrebama planinarskih društava, pa pozivamo društva da prijave zainteresirane Komisiji za planinarske putove HPS. Kada se okupi optimalan broj tečajaca (približno 25), održat će se dvodnevni tečaj na planinarskom domu »Željezničar« na Oštrecu. Tečajeve vode instruktori markacisti, a nakon tečaja novi markacisti dobivaju diplomu i registriraju se pri HPS. Tečajci trebaju imati završenu planinarsku školu i osnovno iskustvo u uređivanju planinarskih putova te preporuku i prijavu matičnog društva.

Prošli tečaj, održan 17. i 18. svibnja 2003. na Petrovom vrhu osnat će zapamćen po velikom odazivu tečajaca iz svih krajeva Lijepе Naše. Tečaj je završilo 39 planinara iz 14 društava. U praktičnom dijelu tečaja obnovljena je staza od ž.st. Bijela preko sela Markovca do planinarskog doma »Petrov vrh« (oko 2 i pol sata). Tečaj su vodili Tomislav Pavlin i Ladislav Janeš.

Tomislav Pavlin

LADISLAV JANEŠ (1936 - 2003)

Iznenadna smrt prekinula je 22. kolovoza planinarsko i markacičko djelovanje Ladislava Janeša. Bio je dugogodišnji djelatnik Jugotona, a od umirovljenja posve se posvetio planinama i planinarstvu. Djelovao je kao član Komisije za planinarske putove i Gospodarske komisije HPS. Kao instruktor-markacist bio je voditelj više tečajeva za markaciste i nezamjenjiv član skupine markacista koja je uređivala planinarske putove na Medvednici, Velebitu i drugim planinama. Vodio je deset planinarskih škola, djelovao kao zaštitar prirode, a bio je i natjecatelj i traser na orijentacijskim natjecanjima. Više od 15 godina dežurao je u planarskoj kući »Alan«. Sa svojim dijapozitivima držao je brojna planinarska predavanja. U matičnom društву kao vodič društvenih izleta vodio je niz zanimljivih izleta. U svom djelovanju uvijek je imao i potporu supruge Suzi. Za svoj rad primio je sva postojeća planinarska priznanja. Peru, kako smo ga zvali, pamtit ćemo kao dragog i jednostavnog čovjeka s kojim je bilo lijepo biti zajedno.

Tomislav Pavlin

STANKO KEMPNY (1934 - 1953)

Prošlo je pedeset godina otkako je na okretištu tramvaja došlo do prometne nesreće nakon koje je od teških ozljeda u 19. godini života preminuo Stanko Kempny. Rođen je u Zagrebu 13. svibnja 1934. Njegov prekratak život obilježen je bogatim planinarskim djelovanjem. Prema njegovom planinarskom dnevniku, značajne su godine 1951. i 1952., kada je bio svake godine po pedeset dana u planinama. Bio je svestran, volio je skijati, a bavio se fotografijom i sakupljanjem minerala. Djelovao je u Omladinskoj sekciјi PD »Zagreb«, a osim Medvednice bio je na izletima po planinama Gorskog kotara i Velebita te po Julijskim Alpama. Odgojen u vjerskom duhu, često je odlazio na hodočašća u Mariju Bistrigu ili do sljemenske kapelice. O njegovu životu pater Božidar Nagy, i sam vrstan planinar, napisao je knjigu »Planinar Stanko«. Skupina planinara iz zagrebačke Kustošije imenovalo je njegovim imenom 1991. godine novoutemeljeno planinarsko društvo.

Tomislav Pavlin

RJEČNIK ZA PLANINARE

U Gorici, u Italiji, objavila je 2000. g. Libreria Editrice Goriziana drugo izdanje višejezičnog planinarskog rječnika pod naslovom »Vocabolario per alpinisti«, koje će biti zanimljivo i za naše planinare jer mu je dodan i hrvatski rječnik na 82 stranice, tako da je sada taj rječnik četverojezični (talijanski, njemački, slovenski i hrvatski). Hrvatski dio je napisao alpinist Stjepan Slav Gilić iz Rijeke koji se već dugo bavi planinarskom terminologijom, a glavni urednik je Franco Slataper. Rječnik ima ukupno 357 stranica, a može se dobiti u većim knjižarama u Ljubljani i, dakako, kod izdavača na adresi: Corso Verdi 67, 34170 Gorizia GO, Italija, po cijeni od 20 eura.

prof. dr. Željko Poljak

Lapis Plus d.o.o.
ZASTUPNIK Pro-luX
ZA RH BiH i SLO

Compact dalekozori	ZOOM dalekozori	Panoramski dalekozori
Monokulari		
Kompasi		
Alu. bat. lampe		

BESPLATNI PROSPEKTI 01/4677015
www.lapis-plus.hr

PLANINARSKI OGLASI...

- Prodaje se knjiga Danijela i Danice Vuković »Očarani planinom«, koju smo prikazali u broju 1 na str. 28, može se naručiti po cijeni od 30 kuna na tel. 01/38-60-850. U njoj su sabrani velenbitski putopisi izašli u našem časopisu. Tiskana je 2002. godine u Baru, ima 188 stranica i bogato je ilustrirana.
- Prodajem dvije planinarske vreće za spavanje, četiri drvene (26×17) i dvije prozirne kutije za slaganje dijapositiva (23×11), 250 okvira za dijapositive, šaržer i dvije žarulje. Nazvati na tel. 01/37-60-074 (Vesna Kašpar)

SUSRET PREDSTAVNIKA PZS I HPS

U Ljubljani su se 18. studenoga susreli predstavnici Planinske zveze Slovenije i Hrvatskog planinarskog saveza. U našem izaslastvu bili su predsjednik HPS prof. dr. Hrvoje Kraljević, dopredsjednik Vladimir Novak i glavni tajnik Darko Berljak, a PZS su predstavljali predsjednik mr. Franci Ekar, potpredsjednici Danilo Škerbinek i Adi Vidmajer, predsjednik PD »Novo Mesto« Jože Perše i glavna tajnica PZS Alojzija Korbar-Tacar.

Tom prigodom, savezi su se suglasili da je zajednički interes nastaviti vrlo dobru suradnju koja postoji već desetljećima, a posebno su istaknuti kvalitetni odnosi između alpinista na ekspedicijama u Himalaji. U tom smislu je potvrđen i proširen Protokol o suradnji PZS i HPS koji je na snazi od 1992. godine. Budući da Slovenija 2004. godine stupa u Europsku uniju, bilo je potrebno uskladiti neke odredbe s novim obvezama Slovenije prema EU, posebno u pogledu planinarenja u pograničnim područjima, koja će uspostavom šengenske granice postati zatvorenija i kontroliranja nego dosad. Utvrđeno je da planinarski savezi obiju zemalja podupru svoje vlade u postizanju dogovora koji bi i u tim otežanim uvjetima omogućio planinarama da bez zabrana slobodno koriste puteve u pograničnom području uz tzv. turističke iskaznice koja bi vrijeđila čitavu godinu.

Na sastanku je potaknuto daljnje povezivanje, ali i intenziviranje međusobne suradnje planinara iz dviju država, ne samo u planinarskim djelatnostima, već i između pojedinih planinarskih društava,

jer su najbolji primjer već postojeći izvanredni odnosi oko dvadesetak slovenskih i hrvatskih PD-a u organizirajućim redovnim zajedničkim akcijama. Slovenski planinari osobito su zainteresirani za obnovu nekadašnjih putova iz Zagreba i Rijeke prema Ljubljani, te za organizirano posjećivanje Paklenice, Velebita, Snježnika, Žumberka i drugih područja. U tu svrhu dogovoreno da se omogući nabavka hrvatskih i slovenskih planinarskih vodiča i zemljovidova u vezima u Zagrebu i Ljubljani, te organizira razmjena informacija o planinarskim kućama. Također, dogovorena je suradnja gorskih službi spašavanja u organizirajućim izvedbi zajedničkim akcijama i vježbama, te o reciprocitetu besplatnog spašavanja o čemu će se potpisati poseban sporazum. Hrvatski planinari zamoljeni su da veću pozornost posvećuju upisivanju smjera kretanja u upisne knjige na slovenskim vrhovima, jer to mnogo pomaže učinkovitosti slovenske Gorske rešavalne službe u slučaju potražnih akcija. Dogovoreno je i redovno obavješćivanje o aktivnostima iz HPS i PZS u časopisima »Hrvatski planinar« i »Planinski vesnik« o svim temama koje mogu zanimati planinare u obje države.

Na koncu, potvrđen je i protokol o reciprocitetu popusta u noćenju u planinarskim domovima za članove PZS i HPS u Sloveniji i Hrvatskoj. Kako se odlukom PZS od iduće godine popust na noćenje u slovenskim domovima povećava s 30% na 50%, članovi HPS moći će također koristiti taj popust, ravnopravno kao i članovi PZS.

Alan Čaplar i Darko Berljak

70 OBLJETNICA PK »SPLIT«

Jubileji su zapravo vrlo relativna stvar, ali su ipak dobrodošli trenuci rezimiranja prošlosti, razmišljanja o sadašnjosti i planiranja budućnosti. Trenutak okretanja sebi. A i prilika za dobru zabavu među dragim prijateljima.

Godina 2003. bila je godina jubileja za nas iz Planinarskog kluba Split. Planinarska organizacija koju smo naslijedili od svojih prethodnika i koju danas s ponosom njegujemo slijedi kontinuitet rada od 1933. godine. Te godine je u Splitu, u krugu splitskog brodogradilišta, osnovana podružnica Radničkog turističkog društva »Prijatelj prirode«, organizacije čije sjedište je bilo u Sarajevu, a podružnice u mnogim mjestima Kraljevine Jugoslavije. Pokušali smo naći neku dokumentaciju iz ovog razdoblja, ali umjesto svoje, pronašli smo dokumentaciju podružnice Prijatelja prirode Sušak! (Neka nam se kolege iz Rijeke jave ako ih zanima!)

Drugi svjetski rat je prekinuo odlaženje u prirodu, a nastavak je uslijedio 1946., u Fiskulturnom aktivu sindikalne podružnice brodogradilišta. Iz takve aktivnosti, 1951. godine nastaje Planinarska sekcija pri Sportskom društvu Arsenal, iz kojega je nastalo Radničko sportsko društvo brodogradilišta »Split« sa svojom Planinarskom sekcijom. Ova sekcija je uskoro članstvom i aktivnostima toliko ojačala da je 1958. godine postala samostalan Planinarski klub Split. Otud i riječ »klub« a ne »društvo« u našem današnjem nazivu.

Danas PK Split okuplja 256 članova »s plaćenom članarinom« i još mnoge ljubitelje planinarenja koji su stalno s nama ali nikako da ih i učlanimo. Organizirani su u više sekcija i komisija: izletničku, zaštitara prirode, speleološku, slobodnopenjačku, visokogorsku.

Godine 1952. članovi Kluba podigli su Vickov

stup na Mosoru, koje Klub i danas održava i čijih 50 godina smo obilježili 2002. godine. (o tome više u HP 9/2002.). Šezdesetih godina PK Split je sagradio planinarsku kuću »Malačka« na Kozjaku, da bi je zatim, snagom neslavnih zakonsko-političkih rješenja u domeni sporta, izgubio. Mi, pak, danas održavamo i koristimo planinarsku kuću »Česmina«, također na prijevoju Malački na Kozjaku.

Klub je trasirao, označio i održava Splitov klinčani put na Kozjaku (jedini klinčani planinarski put u Dalmaciji), Planinarski put Dalmacija (od repetitora na Labištici do onoga na Biokovu), a od ove godine otvorio je i Solinski planinarski put (Kozjak, Bobanova i Markezina greda, Klis, Mosor; HP 10/2003).

Poseban projekt, realiziran u sklopu proslave osamdesete godišnjice je i Planinarsko-rekreacijsko područje Malačka. Na botanički i geomorfološki zanimljivom području uz našu planinarsku kuću trasirali smo i označili splet staza prilagođenih izletnicima i rekreativcima, »neplaninarima« (HP 2/2003). Ovdje nam predstoji još rada na označavanju biljnih vrsta te trasiranju još staza. Među aktivnostima Kluba na očuvanju pri-

Članovi PK »Split« na usponu

foto: Radovan Kečkemet

rode su i redovne mjesecne radne akcije u splitskoj park-šumi Marjan, u odlicnoj suradnji sa splitskim Parkovima i nasadima (HP 4/03).

Cijela 2003. godina je bila posvećena jubileju Kluba. Tim povodom bili smo domaćin Dana dalmatinskih planinara (HP 7-8/03). Pored već spomenutih prigodnih projekata Solinski planinarski put i Planinarsko-rekreacijsko područje Malačka, ovog ljeta se u čast jubileja petero naših članova uspelo na Mont Blanc, a u studenom je bila postavljena vrlo uspješna Izložba planinarske fotografije. Izložba se može vidjeti na našem webu: pubwww.st.carnet.hr/planinar. Jubilarnu godinu zaokružili smo svečanom skupštinom Kluba, a i tradicionalni klupski domjenak kojega organiziramo svakog prosinca za članove i druge sudionike svojih akcija ove godine će biti drugačiji: od ove godine sebi, a i svom gradu, organiziramo Splitov planinarski ples.

Vjerujemo da smo se svojom aktivnošću na dostojan način odužili svojim prethodnicima.

Radovan Kečkemet

80. OBLJETNICA HPD »BJELAŠNICA 1923«

U listopadu ove godine HPD »Bjelašnica 1923« Sarajevo obilježilo je 80. obljetnicu utemeljenja i djelovanja. Dana 6. listopada održana je svečana sjednica na kojoj se okupio velik broj članova Društva, predstavnici PS BiH, PS H-B, te iz drugih planinarskih društava iz Sarajeva i drugih mjesta u BiH.

Sjednici su nazočili i uzoriti kardinal mons. Vinko Puljić, začasni član Društva, opunomoćeni ministar u Veleposlanstvu RH u BiH dr. Mislav Kukoč i predsjednik HKD Napredak, prof. dr. Franjo Topić. Treba istaknuti da HPD »Bjelašnica 1923« od svoje obnove 1998. godine djeluje u sklopu Napretka, kao jedna od njegovih uspješnih udruga. Kardinal Puljić priopćio je da je sv. Otac Ivan Pavao II udijelio Društvu svoj papinski blagoslov, što je primljeno s velikim zadovoljstvom, jer je to svojevrstan poticaj za djelovanje Društva. Na sjednici su uručene spomen-plakete, među ostalim i HPS-u i prof. dr. Željku Poljaku iz Zagreba.

Dana 12. listopada održan je pohod »Josipovom stazom« na vrh Bjelašnice (2067 m), na kojem je sudjelovalo 150 članova Društva i predstavnika drugih planinarskih društava iz BiH. Vojna jedinica hrvatske komponente vojske FBiH postavila je za tu prigodu velik šator i priredila objed za sve sudionike. Tiskovni mediji korektno su popratili obilježavanje ove obljetnice.

prof. Tomislav Batinic

SUSRET SJEVERA, ISTOKA I ZAPADA U TUKU

Ove je godine u planinarskom domu »Bijele stijene« u Tuku pored Mrkoplja održan 14. esperantsko-planinarski susret MKR (MontKabana Renkontigxo iliti u prijevodu s esperanta »Susret u planinarskom domu«). Susret je održan od 25. do 28. rujna 2003., a odazvalo mu se 32 esperantista-planinara iz sedam zemalja (BiH, Francuska, Hrvatska, Mađarska, Rusija, Slovenija i Švedska). Posebnu draž susretu dalo je prisustvo naših prijatelja iz Francuske i Rusije koji su po prvi put prisustvovali MKR-u, kao i činjenica da je među sudionicima bilo čak osmoro djece - dakle, cijela jedna četvrtina!

Vrijedi spomenuti da su neki sudionici zaista dali sve od sebe da stignu na susret. S istoka, iz grada Nižnjeg Novgoroda koji se nalazi sjeveroistočno od Moskve, stigli su Jana i Aleksej. Do Tuka su došli krijeći autobus, autostop, vlak te na kraju i automobil. Njima je to bilo prvo putovanje u neku zemlju koja nije bila u sastavu bivšeg Sovjetskog saveza. Nije zanemarivo ni to da su na putovanje krenuli unatoč činjenici da su kod kuće s bakom i djedom morali ostaviti dvogodišnju kći za koju bi put ipak bio pretežak. Sa zapada su autom stigli Rose i Vincent iz Francuske - oni su se također naputovali i još k tome su u svega jednom danu bili na Plitvicama, prošetali se uz more u Senju i kasno navečer stigli u Tuk. Sjoerd, Nizozemac koji već duže vrijeme radi u Švedskoj, stigao je pak sa sjevera, a za prijevoz je odabrao puno brži avion. Obitelj Slezák

Esperantisti na Kulji, vrhu Bjelolasice

U PROLJEĆE OTVORENJE OBNOVLJENOG DOMA »BREZOVAC« NA DINARI

Na posljednjim dvjema Skupštinama HPS održanim 2001. i 2003. godine, među zadaćama rada za ideće razdoblje odredila je kao svoju najvažniju zadaću afirmaciju i promidžbu Dinare, kako bi uz nama dobro poznate planinarske karakteristike najviše planine u Hrvatskoj, ta planina postala i jedan od nacionalnih simbola kao što je slučaj u većini drugih država u svijetu.

Prvi je korak bilo reaktiviranje rada planinarskog društva (HPD »Dinara«) u Kninu, što je izuzetnim zalaganjem dužnosti HPS ostvareno prije dvije godine. To je bio i bitan preduvjet za iniciranje obnove planinarskog doma »Brezovac«, ključne točke za uspon na najviši vrh Hrvatske. Hrvatski planinarski savez u 2002. godini kandidirao se na natječaju za projekte razvoja turizma i unaprijeđivanja turističke ponude koji je raspisalo Ministarstvo turizma, ali te godine obnova doma na Brezovcu nije dobila potporu Ministarstva. Nakon reakcije HPS-a i ponovnog kandidiranja u 2003. kao i istovremene kandidature HPD »Dinara« iz Knina za isti projekt, odgovorni u tom ministarstvu zaključili su da se ta zamolba ne može odbiti.

U međuvremenu je HPD »Dinara« za obnovu doma prikupilo nekoliko domaćih i međunarodnih

Potpisivanje ugovora o donaciji Ministarstva turizma za obnovu doma »Brezovac« 17. studenoga

donacija, na poziv tog društva i HPS-a odazvalo se i mnogo članica našeg Saveza i svojim novčanim prilozima pripomoglo obnovu, a putem svog natječaja za planinarske kuće, HPS je ove godine dodijelio pomoći od 18.700 kuna. Najvažniji trenutak zbio se 17. studenoga 2003. kada je u tajništvu ministrici turizma RH između te ustanove i HPD »Dinara«, uz nazočnost predstavnika HPS, podpisana darovnica vrijedna 150.000 kuna, koje je Ministarstvo turizma dodijelilo za obnovu planinarskog doma »Brezovac«.

Vanjški radovi (na Brezovac je već preveno preko 60 tona građevinskog materijala) na tom bitno proširenom objektu (imat će preko 50 ležajeva uz sve prateće prostore) završeni su prije zime, a nastavak uređenja unutrašnjosti predviđa se u rano proljeće. Svečano otvorenje planinarskog doma predviđa se za drugu polovicu lipnja sljedeće godine.

Darko Berljak

Sudionici MKR-a u Tuku

je također došla sa sjevera, iz gradića Mosonmagyaróvára na sjeveru Mađarske. Otac Tamás i majka Edit poveli su na put sve troje djece, 9-godišnju Anikó, 6-godišnjeg Bálinta i 4-godišnjeg Csabu.

O ideji susreta, druženju u prirodi s esperantskim štihom, pisano je već prijašnjih godina u ovom časopisu tako da ćemo ovdje još samo spomenuti da su sudionici 14. MKR-a posjetili Samarske stijene, Bjelolasicu i Begovo Razdolje i da je cijeli susret protekao uz ugodno druženje, dobrim dijelom i zahvaljujući radišnim i vrlo ljubaznim domarima u domu »Bijele stijene«, koji može biti uzor svim drugim planinarskim domovima u Hrvatskoj.

Sljedeći, 15. MKR, bit će održan u rujnu 2004. u Sloveniji, najvjerojatnije u blizini Postojne, s izletima na Nanos i u Škocjanske jame. Više o MKR-u možete naći na web-stranici tog susreta (tekst je na esperantu, no slijedeći linkove ubrzo ćete naći i na slike) <http://www.angelfire.com/va2/Vanja>.

Vanja Radovanović

LIČKI PLANINARI U SLAVONIJI

Da su gospičkim planinarima zanimljive i slavonska brda svjedoči izlet članova PD »Željezničar« iz Gospića, koji su 11. i 12. listopada pohodili Dilj i Požešku goru. Prvog dana Gospićane su ugostili vrlo gostoljubivi članovi HPD »Dilj« iz Slavonskog Broda, koji su ih poveli na petosatni pohod po prekrasnim obroncima i brežuljcima Dilj-gore. Ličani su bili na Pljuskari i na najvišem vrhu Čardaku, a u planinarskom domu »Đuro Pilar« ugodno se družili s domaćinima.

Sljedećeg dana sudjelovali su na 28. sletu planinara Slavonije na Klašnici podno Požeške gore. Oduševljeni prijemom domaćina susreta iz Pleternice i izvrsnim ambijentom, prijavili su se za sva natjecanja sudionika sleta. Posebno su bili oduševljeni natjeca-

njem u alki, gdje su osvojili prva dva mesta. Slavonske gore pohodilo je 14 planinara iz Gospića i šest članova podružnice iz Zagreba. Prosudba je da je na 28. sletu planinara Slavonije sudjelovalo preko 600 ljudi planinara.

Tomislav Čanić

ZAGONETKA JE RIJEŠENA!

U prošlom broju smo na str. 363. objavili staru fotografiju jedne nepoznate planinarske kuće s molbom čitateljima da pokušaju utvrditi o kojoj je kući riječ. Po natpisu na gredi između prizemlja i potkrovla »Hrvatsko planinarsko društvo« sigurno se znalo jedino to tko je vlasnik. Nažalost, nitko od čitatelja kuću nije prepoznao, pa nije bilo drugog načina nego pretražiti prastare brojeve »Hrvatskog planinara« - uzalud! Tek kad smo po drugi put ponovo pregledali sve stare slike zagonetka je bila riješena. Riječ je o prvoj prigradnji tzv. »Gradskoj kući« na Sljemenu iz 1912. godine koja se nalazila na mjestu današnje sljemenske lugarnice. Godine 1925. »umetnut« je između prizemlja i potkrovla još jedan kat i tako povećana kuća proglašena je 1925. Tomislavovim domom prigodom proslave tisućljetnice krunidbe prvog hrvatskog kralja. Taj je dom 1934. do temelja izgorio, a novi je Tomislavov dom podignut 1937. na današnjem mjestu.

Urednički odbor

PREGLED OBJAVLJENIH ČLANAKA U 2003. GODINI

SADRŽAJ 95. GODIŠTA

ČLANCI

Andrić Zdravko	Mišja groznica - opasnost za planinare?	178
Antolković Zdravko	Šest dana s Velebitom	182
Bajs Damir	Dodatni smisao planinarenja	390
Berljak Darko	Može li se članskim markicama izazvati bankrot HPS-a?	81
Berljak Darko	Pedeseta obljetnica uspona na najviši vrh svijeta	129
Berljak Darko	Proslava 50. obljetnice prvog uspona na Everest	223
Božak Ivana	Speleološka škola	265
Božić Vlado	Tragom stare fotografije u baranjsko podzemlje	97
Božić Vlado	U društvu Klečkih vještica	163
Božić Vlado	Stotinu godina šipanje Vranjače	297
Branović Karmen	Zalutala jesen	110
Burica Gordana	Uspon na Kiješki Bat	176
Buševac Fehim	Kako smo proslavili jedan rođendan	79
Buševac Željka i Fehim	Marmolada u Dolomitima - izazov, divljenje i strahopoštovanje	344
Cimerman Šimun	Velebitski pustolovni trekking - izazov za sve ukuse	185
Cišper Rudolf	75 godina planinarstva u Pakracu	383
Čanić Tomislav	Aktivni i zimi	16
Čaplar Alan	Jeste li posjetili Petrov vrh?	21
Čaplar Alan	Markirati ili zaštititi - pitanje je sad	145
Čaplar Alan	Nekoliko planinarsko-jezičnih nedoumica	274
Čulig Zdravka	Biokovo kao kolač sa šlagom	114
Čulig Zdravka	Izlet na Svetu brdo - uspon iz proljeća u zimu	135
Čulig Zdravka	Alpska iznenađenja na sjevernom Velebitu	229
Čulig Zdravka	Što je ljepše: Kamen ili cvijet?	332
Gospić Aleksandar	Zimski uspon na Dinaru	101
Holjevac Vesna	Boje jeseni u Julijskim Alpama	33
Holjevac Vesna	Prekrasna je zima u Samoborskom gorju	106
Hrženjak Andelko	Priječenje Aconcague	112
Huzjak Bernarda	Vodići naši svagdašnji	15
Islamović Faruk	Zločin na Plešivici	53
Jagarić Vladimir	Poklečki baruni	261
Jagarić Vladimir	Žumberačke legende	386
Jakupak Krešimir	U potrazi za velebitskom degenijom	39
Janjanin Željka	Zrinski izlet koji se pretvorio u noćnu moru	270
Juras Ante	U zavičaju knezova briških	18
Kahle Vesna	Hvala!	370
Kaučić Milan	Na početku Papuka ili na kraju Krndije	108
Kečkemet Radovan	Tko je video gospod' Bulina?	14
Kosović Jasna	Sjećanje na Svetog Iliju i Rilić	350

Košćak Jelena	Bila sam kraljevna	169
Kristijan Zdenko	Hrvatska planinarska obilaznica	279
Kumičić Eugen	Putovanje po Durmitoru prije 70 godina	212
Lay Miro	Kako sam naučio gledati sličice na zidu	147
Lisak Željka	Planinarsko i fotografsko druženje u Slavoniji	46
Lučevnjak Silvija	80. obljetnica planinarstva u Našicama	77
Matajia Mirta i Zaborac Goran, Hajdova hiža - podzemna ljepotica	36	
Miško Hrvoje	Mitska planina u jednom dahu	334
Oštrić Vlatko	Još ponešto o Ratkovom skloništu	54
Oštrić Vlatko	Kroz karlovačka međurječja	71
Oštrić Vlatko	Okić u hrvatskom planinarstvu	372
Oštrić Vlatko	Povećava li se broj zapuštenih putova na Medvednici?	173
Ožanić Krešimir	Priroda uvijek uzmiče	391
Pavešić Miljenko	Na Kleku 5. siječnja	51
Plohl Miroslav	Dolina Núria u španjolskim Pirenejima	250
Poljak Željko	Po francuskim planinama	316
Priljeva Đuro	Juha od puha	24
Prizmić Vinko	Novi poticaj spašavalačkoj djelatnosti	10
Prpić Vlado	Zaboravljenе vodenice Baških Oštarija	75
Prpić Vlado	Dovršena grebenska markacija od Filipova kuka do Kukalina	143
Prpić Vlado	Kubus na novim kuglama	310
Radovanović Vanja	Putovi za radoznale planinare	43
Remar Željko	Oko Malog Kalnika	68
Remar Željko	Kroz Ivanečka brda	166
Remar Željko	Duga šetnja oko Hama	353
Sijerković Milan, Čaplar Alan, Vukušić Ante: Život iznad oblaka	290, 339, 377	
Smerke Zlatko	Upoznajte Dabarske kukove	138
Smolić Nataša	Bura nad Paklenicom	104
Smolić Nataša	Maratonski zapisi s Mosora	171
Šincek Mira	S mora, kraja i planina	259
Thune-Kostelić Verica	Zrno do zrna	146
Tomerlin Slavko	Put Maloga Princa	304
Tomičić Davor	Otkrivanje Velebita	50
Vađić Nenad	Poštelite nas, molim	85
Vidoša Zlatko	Mali izlet na veliku Dinaru	301
Vujnović Tatjana	Planinarske čari Žumberka i Samoborskog gorja	312
Žagar Jasna	Kroz Konavle okom planinara	227
Žagar Jasna	Po požeškom kraju	263
Žagar Jasna	U očekivanju vidre	330
	Zagrlili smo se i tapšali po ledima (Interview s E. Hillaryjem)	255

Iz RADA HPS-a

Berljak Darko	Glavni odbor HPS-a	65
	HPS već zasjeda u Europskom parlamentu	202
	Hrvatska planinarska obilaznica, popis	83
	Hrvatske planinarske kuće	233
	Hrvatski planinarski adresar	393
Berljak Darko	Hrvatski planinarski savez u 2002. godini	3
	Priznanja povodom Godine planina	149
	Sadržaj 95. godišta HP	406
	Skupština HPS 24. svibnja 2003	148
Čaplar Alan	XXIII. skupština Hrvatskog planinarskog saveza	203

SLIKOVNI PRILOZI

Razmaknimo oblake!	346
Iz Slavonije do alpskih vrhunaca	48
Alpski motivi (Jadranka Buković)	268
Planine na slikama Adriana Horvata.....	180

RUBRIKE

In memoriam: Dragica Ličina - 29, Marijan Polanc - 56, Slavko Marjanac - 154, Tonči Kraljević - 241, Eugen Kumičić - 283, Zoran Knežović - 364, Ladislav Janeš i Stanko Kempny - 399	
Pisma čitatelja	121, 194, 239, 362
Planinarske kuće i putovi.....	57, 88, 116, 150, 187, 238, 280, 320, 396
Planinarski tisak	27, 92, 123, 152, 195, 285, 324, 356, 400
Speleologija.....	63, 120, 241, 358
Tko je što u hrvatskom planinarstvu: C. Šoštarić - 59, M. Rihtarić - 94, V. Kovačić - 119, Igor Jelinić - 151, Vinko Prizmić - 240, A. Kasapović - 323	
Vijesti	30, 60, 95, 124, 156, 195, 242, 286, 325, 365, 401
Zaštita prirode	122, 284

PRETPLATA ZA 2004. GODINU

Ovim se brojem završava 95. godište »Hrvatskog planinara«. Tijekom ove godine časopisu smo udahnuli življci i suvremeniji izgled, broj stranica povećali smo s 32 na 40, a umjesto zimskog dvobroja 11-12 ponovno se tiskaju zasebno 11. i 12. broj. Slijedom toga, časopis će u idućoj godini imati ukupno 448 stranica, što je povećanje od punih 96 stranica u odnosu na prošlu godinu. Takvo povećanje opsegia omogućila su tri činitelja: pojačana suradnja naših vrijednih suradnika (hvala im!), spremnost i nastojanje tijela HPS da unaprijede časopis koliko god mogu, te uspostavljena disciplina u prikupljanju preplate. Nažalost, ove godine bili smo prisiljeni iz preplatničke evidencije obrisati više od 150 preplatnika koji ni nakon podsjećanja, a zatim i opominjanja, nisu platili svoj primjerak časopisa.

Unatoč povećanju broja stranica, cijena preplate za iduću godinu ostaje ista i u prošle dvije godine, dakle **120 kuna za Hrvatsku, a 32 eura za inozemstvo**. Na poštanskoj omotnici uz ovaj broj časopisa dobili ste i uplatnicu na kojoj su ispisani svi podaci potrebnii za ispravnu uplatu. Želite li i dalje primati časopis, molimo Vas da tom uplatnicom što prije izvršite svoju uplatu, a ako zbog nekog razloga preplatu plaćate na neki drugi način (npr. internet-bankarstvom ili iz inozemstva), molimo Vas da vodite računa da na uplatnicu u rubrici »poziv na broj odobrenja«

**HRVATSKI
PLANINAR**

svakako upišete svoj preplatnički broj. Ako ste svoj preplatnički broj slučajno izgubili, možete ga doznati u uredi HPS (tel. 01/48-24-142 i 01/48-23-624). Planinarskim društvima i ostalim pravnim osobama početkom 2004. godine bit će upućen i račun.

Skrećemo Vam pozornost da ćete mjesec dana nakon što izvršite uplatu, na naljepnici uz svoju adresu i sami moći provjeriti je li Vaša uplata uredno evidentirana u HPS-u (kao i ove godine, na naljepnici s adresom se ispisuje riječ »UPLAĆENO«).

PRETPLATNIK
Preplatnički broj: XXXXX UPLAĆENO

ADRESA
XXXXX NASELJE

Hrvatski planinarski savez i Urednički odbor nastojat će da časopis u idućoj godini bude što bolji, zanimljiviji i redovitiji. U tome je svakako potrebna i pomoć suradnika slanjem kvalitetnih priloga, planinarskih dužnosnika traženjem novih preplatnika, te čitatelja redovitom preplatom.

Urednički odbor HP

Na usponu prema Bernini, foto: Andelko Hrženjak

NE LUTAJTE ! MI VAM NUDIMO

VRHUNSKU OPREMU RENOMIRANIH TVRTKI ZA PROFESIONALNI ALPINIZAM,
REKREATIVNO PLANINARENJE, SPORTSKO PENJANJE, RAZNE OUTDOOR
AKTIVNOSTI, GORSKO SPAŠAVANJE I VISINSKE RADOVE

UVODNIK I ZASTUPNIK ZA REPUBLIKU HRVATSKU : HIMALAYA SPORT D.O.O. VARAŽDIN, VRAZHOVA 8C

TEL/FAX: 042/313-701 WEB: www.himalaya-sport.com